

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות
בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר
שנאמרו במקהלות על ידי
הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת פנחס

ירושלים עיה"ק תובכ"א
תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת פינחס

**'בריתי שלום' / מעלת הנשמה הישראלית / גודל אהבת
השי"ת / חיוב העבודה**

מפתח העניינים

'בריתי שלום' / קנאותו של פינחס / ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא / אף על פי שחטא סוף הנשמה לחזור לכור מחצבתה / 'איש ישראל' - שלא נעקר משרשו / 'שלא הוכה באבדון נפשו' / הנהגת השי"ת - 'כבשי דרחמנא' / גזירת ה'קנטוניסטים' / ה'קנטוניסטים' - גלגולם של 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון / גודל ועוצם אהבת השי"ת אלינו / חיוב העבודה / חובת ההתבוננות באהבת השי"ת אלינו / התביעה אפילו על הרשע ביותר שלא עסק בסודות התורה / התביעה על 'רבעם בן נבט' / הזכות הגדולה של כלל ישראל שלעולם יש להם תקנה / אהבת הקב"ה לישראל - אינה אהבה התלויה בדבר / 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' / ביאור דברי חז"ל שהקב"ה 'שמח בחלקו' / 'עם סגולה' / טעם הדבר שה'מות' הוא אבי אבות הטומאה' / טעם הדבר שטומאת מות החמורה אינה שייכת ב'גוי' / משלו הנפלא של ה'אור החיים' הקדוש / מעלת ה'יהודי' / 'אל חי חלקנו צורנו' / להכין את ה'נשמה' שתהיה ראויה לשוב למקום שממנו נחצבה / על החובה להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים ולא להסתפק ב'סוד מורע' / מעלת ה'נשמה' של האדם יותר מ'מלאך' / הודאה לה' בברכת 'שלא עשאני גוי' / השמחה הגדולה בברכת 'שלא עשאני גוי' / 'יתומים בחיי האב' / 'אבינו - מלכנו' / חומרת השוכח את בוראו / להתפלל ולבקש מהבורא יתברך

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמת

מסעודה בת חסיבה	אליהו מאיר בן סימי	יפה בת עליה
שמעון בן עליה	יוסף בן אסתר	פיבי בת חסיבה
מסעוד בן אסתר	סימי בת חנה	מרגלית בת סימי

תנצב"ה

מפתח חידו"ת

- א. בענין שאי אפשר שכל בית ישראל יהי כלים מן העולם ח"ו..... כד
ב. בענין תחת אשר קנא לאלהיו..... כז
ג. בענין זמרי בן סלוא נשיא השמעוני..... כח
ד. בענין מתי בני קרח עשו תשובה..... לא
ה. בענין מעלת קדושת הפה..... לד
ו. בענין קרבן התמיד..... לט
ז. בענין קרבן תמיד דבין הערביים שלא יהיה לעתיד לבוא..... מא
ח. בענין שמן כתיב בקרבן התמיד..... מד
ט. בענין כפרה האמורה בקרבנות המוספים..... מה

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולחוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

'בריתי שלום' / מעלת הנשמה הישראלית / גודל אהבת השי"ת / חיוב העבודה

'בריתי שלום'

בעזרת ה' יתברך, פרשת השבוע פרשת פינחס. 'וידבר ה' אל משה לאמר, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קינא לאלהיו, ויכפר על בני ישראל. ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית זמרי בן סלוא, נשיא בית אב לשמעוני. ושם האשה המוכה המדינית, כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא'^א (במדבר כה י-טו). אשרי ילוד אשה שזכה לדבר הזה, שהקב"ה ית"ש נותן לו את בריתו שלום. ברית שלום נצחית. לו ולכל זרעו אחריו. וכמו שרש"י מביא, שהקב"ה מחזיק לו טובה וחסד, כאדם המחזיק טובה וחסד לחבירו.

קנאותו של פינחס

ומכאן יש לנו לימוד מוסר השכל גדול, על השכר הגדול של מי שמקנא לכבוד ה' יתברך, כמה רב חלקו וגדול שכרו, אמנם צריך לדעת

'גדול המחטיאו יותר מן ההורגו'

א.

ומכאן למדים על גודל הרשעות וגודל השנאה שלהם, 'ושם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור, ראש אומות בית אב במדין הוא' (במדבר כה טו), בשביל להחטיא את ישראל, לוקחים את בת המלך, את הבת של 'צור', שהוא ראש אומות בית אב במדין, ומפקירים אותה, בשביל לקלקל לחבל ולהרוס את קדושת ישראל. 'גדול המחטיאו יותר מן ההורגו' (ספרי פר' כי תצא, הובא ברש"י שם כג ט). ולכן מיד נצטווה: 'צרור את המדיינים והכיתם אותם' (במדבר כה יז).

מתי להשתמש במידה הזו, אבל לפעמים יש חובה לנהוג במידה הזו. הרי פינחס מסר נפשו, הכנים עצמו לתוך סכנה, ומדובר כאן על 'נשיא בית אב לשמעוני', הנשיא של שבט שמעון, יכלו כל שבט שמעון להרוג אותו, ורבותינו (סנהדרין פב:) - וגם בתרגום יונתן בסוף פרשת בלק (כה ח) - האריכו על כל הנסים שנעשו לפינחס במעשה הזה. ובזכות קנאותו להשי"ת, 'השיב את חמתי מעל בני ישראל', הרי ב'מגיפה' הזו שהתחילה נהרגו עשרים וארבע אלף מישראל, וחלילה וחס, מגיפה זו הייתה אמורה להיות על כל כלל ישראל, ומי מנע וסילק את 'חרון אף' השי"ת? קנאותו של פינחס שקינא לה' יתברך. וכל זה מכח אהבתו להשי"ת.

ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא

ורבינו חיים בן עטר זצ"ל, ב'אור החיים' הקדוש בפרשה שלנו מאריך בדברים נפלאים, על גודל ועוצם אהבת הבורא יתברך לכל כלל ישראל, הוא מדייק את הפסוקים, הרי כל מילה ומילה בפסוק מדוקדקת היטב. מדוע התורה מאריכה במקראות לתאר את שמו, ושהוא 'איש ישראל', מה הנקודה בזה? וכאן מלמד אותנו ה'אור החיים' הקדוש יסוד גדול ונפלא, "יתבאר", המקרא הזה, הפסוק הזה, "על פי מה שקדם לנו מדברי המקובלים", כלומר, יש לנו ידיעה, הקדמה, אשר קיבלנו מגדולי המקובלים, על פי חכמי האמת (ע') ליקוטי תורה פר' האזינו לב ה, ושער הפסוקים ישעיה פרק מט), "שלא ידח נידח מכל ניצוצי הקדושה", של כל כלל ישראל ונשמות ישראל, "וכולן לבסוף יזכו למקום שממנו באו", בורא עולם, הקב"ה ית"ש, אבינו מלכינו אוהבינו, בגודל חיבתו ואהבתו לעם ישראל, הוא ית"ש דואג לסבב בעולמו את כל ה'סיבובים' כדי שלכולם יהיה בסוף 'תיקון'. שלא ידח ממנו נידח. שכל נשמה בסוף תגיע לתיקון השלם שלה, למקום שממנה באה. כולם יחזרו למקום

מהם נחצבה נשמתם מתחת 'כסא הכבוד'. "והגם שיריע איש ישראל אף יצריך נפשו", פירוש, שהוא יכול לרדת ירידה רוחנית נוראה עד ל'דיוטא התחתונה', על ידי מעשיו הרעים הוא יכול לקלקל ולהרע ולהשחית כל כך, (אנחנו לא יכולים לשער עד כמה אדם יכול לרדת מבחינה רוחנית), עם כל זה, "סוף כל סוף יחזור לשורשו", הוא יעשה מה שיעשה, אבל הקב"ה ית"ש יש לו את ה'חשבון' שלו, הוא יחזיר את הכל לתיקון ולשורשו.

אף על פי שחטא סוף הנשמה לחזור לכור מחצבתה

דהיינו לימד אותנו ה'אור החיים' הקדוש יסוד נפלא: זה ברור ופשוט שכל אחד מכלל ישראל נפשו חצובה מתחת 'כסא הכבוד', יש לו נשמה אלהית קדושה, 'מאן דנפח - מדיליה נפח' (ע' וזה"ק ח"ג דף מו ע"ב ומדרש הנעלם פר' בראשית ורמב"ן בראשית ב ז), ומעלתה אפילו יותר ממלאכי השרת כידוע (נפש החיים שער א פרק י ועוד). ולכן יהיה מה שיהיה, אפילו אם האדם ח"ו ירד ל'דיוטא תחתונה', ויעשה מעשים מגונים ומכוערים ומקולקלים עד למאד, כל מיני תועבות שבעולם, עם כל זה נשמתו לא תאבד! והקב"ה מגלגל כל הגלגולים ומסבב כל הסיבות, ידאג שבסוף תחזור הנשמה הזו לצור מחצבתה, למקום שממנו באה. כמובן שזה לא קל, וזה מגיע אחרי 'זיכוך' על גבי זיכוך מרובה של 'יסורים' ושל 'צרות', מינים ממינים שונים. אבל אחרי הכל, הנפש לא תאבד. וזה יסוד גדול.

'איש ישראל' - שלא נעקר משרשו

וזה מה שהתורה מלמדת אותנו בפרשה הזו, "והוא אומרו ושם איש ישראל", מה באה התורה להדגיש וללמד בזה שהוא 'איש ישראל'? ללמדך את היסוד הגדול הזה, שאחרי שנשיא בית אב לשמעוני הרשיע כל כך, עם כל זה "הרי שאפילו אחר מעשה", המעשה המכוער הזה,

התועבה הגדולה הזו קבל עם ועדה, חילול ה' ובזיון שאין כדוגמתו, הרי היה הוא נשיא בישראל, ואחר שעשה מזה שעשה, אף על פי כן "בשם ישראל יכונה", עדיין הכתוב מכתיר אותו בתואר 'איש ישראל'. "הא למדת שלא נעקר משורשו", עדיין עם כל מה שהרשיע וחטא, יש לו את השורש הטוב.

'שלא הוכה באבדון נפשו'

והפסוק ממשיך ומתאר, 'איש ישראל' 'המוכה', מה באה התורה ללמד בזה? "פירוש, שהכה פינחס. מודיעך הכתוב, שלא הוכה באבדון נפשו", לא שנכרתה נפשו מכל וכל חלילה, רק הייתה כאן הכאה של פינחס שהכה והמית אותו, ובאה התורה והדגישה 'המוכה', "אלא אשר הוכה את המדינית", פירוש אותו החלק הרע שנדבק בו מאת המדינית, שיתכנה אליו שם הכאה, הוא שהוכה ומת באמצעות הכאת פינחס", דוקא החלק הרע שנדבק בו מהמדינית בטל ומת ממנו, "הא למדת שיצא הפסדו, מה שהפסיד בעבירה, נפרע ממנו העון בהכאתו של פינחס, שהרגו, ומיתתו כפרתו". אבל אחרי הכפרה שלו, נשאר בו את החלק הגדול של הקדושה שבו. (וכדאי לראות דברי ה'אור החיים' בפנים, הוא עוד מדבר על הענין הזה עוד).

הנהגת השי"ת - 'כבשי דרחמנא'

אמנם לנו זה לא כך כך נוגע הדבר הזה, שלא ידח ממנו נידח, כי אלו הם 'חשבונות שמים', איך בורא עולם מנהג את עולמו. כי ההנהגה שלנו צריכה להיות על פי מה שבורא עולם מצווה אותנו, שפוקד עלינו. אבל על כל פנים רואים בזה את החיבה היתרה של בורא עולם לעמו ישראל. כאן אנחנו לומדים ורואים את עוצם החיבה

והאהבה היתירה של בורא עולם לעמו ישראל, שדואג שלא ידח ממנו נידח. הקב"ה ית"ש מגלגל את כל הגלגולים לבל ידח ממנו נידח. אנחנו לא יודעים ולא מבינים איך זה בדיוק נעשה, זה 'כבשי דרחמנא' ממש, אלה הם הדברים הנשגבים מבינתנו וגלויים רק לפניו יתברך, שהוא עושה ומסבב ומחשב את כל החישובים, כדי שלכל כלל ישראל תמיד יהיה תיקון. הרבה פעמים רואים כל מיני מאורעות ודברים שדעתו של אדם קצרה מלעכל ולהבין אותם, אבל הקב"ה מסבב את הכל.

גזירת ה'קנטוניסטים'

מי שיודע קצת בדברי הימים, יודע שלפני קצת יותר ממאה וחמישים שנה, הייתה 'עת צרה ליעקב' עד למאד בארצות רוסיה, הייתה את גזירת ה'קנטוניסטים', וזו הייתה גזירה נוראה שהדאיבה והכאיבה לכלל ישראל שישבו ב'רוסיה', (למעלה משלוש מליון יהודים היו שם), ממש 'ערבה כל שמחה' (ישעיה כד יא), כמעט לא היו עושים חתונות וכו'. ויש תיאורים נוראיים בדיוק מה היה שם. ומי שרואה את התיאורים של אותו דור, יש בספר 'זכרון יעקב' (ויש עוד הרבה ספרים שנכתבו על זה), הלב נקרע, לראות את גודל ה'אסון' וה'צרה' שהייתה שם, בשבת אי אפשר לקרוא בזה.

ה'צאר' הרשע של 'רוסיה', 'אלכסנדר', ו'ניקולאי', רשעים ארורים, רצו לקעקע ביצתן של ישראל, רצו לעקור את כלל ישראל מהשורש, ומה הדרך לעשות את זה? הדרך ידועה, למדו את זה מ'אחז', [ראה מגיד דבריו ליעקב (חלק לו פרשת חוקת עמוד יז). ע"ש], ובאותה דרך נהגו כל שונאי ישראל בכל הדורות כולם, כשרצו להחריב את ישראל הדבר הראשון שעשו היה לסגור את מרכזי התורה, את ה'שיבות' את ה'תלמודי תורה'. עד הדור האחרון, ועד בכלל.

וכך רצה הצאר הרוסי לעשות. הוא ראה שיש שלוש מליון יהודים במדינה שלו, וכולם שומרים תורה ומצוות במסירות נפש. עם כל הצרות והרדיפות והגזירות הקשות שהטילו עליהם, עמדו במסירות נפש כנגדם. והוא נועץ עם יועציו הארורים, והחליטו שהם יודעים את ה'פתרון'. הם גזרו לקחת את הילדים מגיל שש-שבע ועד גיל שתים עשרה, לקחת אותם לצבא הרוסי למשך עשרים וחמש שנה! וממילא על ידי שהם מגיל קטן כל כך, שלא הספיקו בקושי ללמוד תורה וכו', ובמשך כל כך הרבה שנים מנותקים מתורה, נמצאים וגדלים אצל כל ה'קוזקים' וכל ה'רוסים' ה'שיכורים', בודאי יעברו על כל התורה כולה, ישכחו את היהדות שלהם, וכך הוא יצליח לבטל את ה'יהודים', אם לא יהיו 'גדיים', לא יהיו 'תיישים'.

ובאמת כך היה, במשך שנים על גבי שנים, הגזירה הזו של ה'קנטוניסטים', אותם ילדים חטופים, ילדים רכים בשנים, היו נחטפים ונלקחים לצבא הרוסי. ועל כל עיר ועיר הייתה מוטלת עליה 'מס', צריכים לתת 'מכסת ילדים', לפי גודל העיר, וכך היו צריכים היהודים למסור את הבנים שלהם לשמד הזה ולצרות הללו. עד שאחרי הרבה שנים בטלה הגזירה.

ה'קנטוניסטים' - גלגולם של 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון
וכבר ידוע מה שגילה רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל ממה שנגלה לו מסוד ה' ליראיו 'מאחורי הפרגוד', לחש לתלמידו הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל (הובא בספר קובץ מאמרים להגרא"ו ח"א עמוד מא, וע"ש עמוד שלו), דבר נורא: כל הנערים האלה שהלכו לשמד, שהלכו לגלות השחורה הזו, אלה הם 'עובדי הבעל' בזמן בית ראשון, והקב"ה ית"ש מגלגל כל הגלגולים, רצה שיהיה להם 'תיקון', וחזרו בגלגול, וזה היה ה'תיקון' שלהם, במה שמסרו נפש על יחוד קדושת שמו יתברך. כמה

מהם הרגו את עצמם, הטביעו את עצמם במים וכו'. יש הרבה סיפורים נפלאים על המסירות נפש של אותם תינוקות, כדי שלא לעבור ל'שמד', כדי לקיים תורה ומצוות כמה שיותר, וזה היה התיקון שלהם.

גודל ועוצם אהבת השי"ת אלינו

וכל זה מחמת גודל אהבת ה' יתברך אלינו. מי שיראה בספר הזהר הקדוש בפרשת שמות (דף ה ע"ב), מובא שם לשון נפלאה מאד, "אמר רבי יהודה, אלמלי הווי ידעין בני נשא", אם היו יודעים בני אדם, "רחימותא דרחים קוב"ה לישראל", האהבה הגדולה שהקב"ה אוהב את ישראל, "הווי שאגין ככפיריא למרדף אבתריה", היו רצים ורודפים אחריו ושואגים ככפירים, לגודל אהבת השי"ת אותנו, וכדאי לכל אחד ללמוד בספר הקדוש 'ראשית חכמה' שער האהבה (פרק ז) שהאריך בגודל אהבת השי"ת לעמו ישראל.

חיוב העבודה

וזה מחייב אותנו על גודל חיוב ה'עבודה'. אוהבים אותך, רוצים ומצפים בשמים ל'עבודה' שלך. אתה לא סתם איזה מציאות של 'בטל', אלא מציאות של 'בן אהוב'. וממילא אי אפשר שתהיה 'כפוי טובה', וממילא אתה מחוייב לעשות הכל מתוך 'אהבה' ולא מתוך 'כפיה'. בכל מצוה ומצוה ב'שמחה' וב'חיות'. מתוך 'אהבה' ומתוך 'רצון'. בבוקר 'יתגבר כארי', לא ילך לתפלה 'עייף' וחצי 'רדום' (הולך יחד עם ה'מיטה' שלו... מתנמנם וישן בתפלה...). וכן על זה הדרך בכל מצוה ומצוה. בקביעות עיתים לתורה, בשיעורי תורה, וכו'. בכל המצוות כולם. על הצד היותר טוב.

חובת ההתבוננות באהבת השי"ת אלינו

אצלנו זה ידיעה 'אבודה' כמעט, אדם לא חושב על זה כמעט, לא מרגיש שמסתכלים וחושבים עליו, מרגיש את עצמו 'לבדו'. וזה טעות גדולה. אוהבים אותו בשמים עד מאד. רוצים את טובתך יותר משאתה מעלה על דעתך. וזה מחייב ומעודד את האדם לעבודת השי"ת, וקיימא לן "יותר משהאדם אוהב את עצמו, השי"ת אוהב אותו", וכמו שכתב רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל (שמירת הלשון שער הזכירה פ"ב, שם עולם ח"א פרק כג).

התביעה אפילו על הרשע ביותר שלא עסק בסודות התורה

מספרים על הגאון מוילנא זצ"ל (אבן שלמה מהדו"ח דף רל ע"א), שפעם אמרו לו על יהודי שרוקד באיזה 'בית מרוז' של גויים, שותה 'יין נסך', ורוקד עם איזה 'גויה'. אמר הגאון מוילנא: את היהודי הזה, יגיע הזמן שישאלו אותו בשמים 'מדוע לא עסקת ב'מעשה מרכבה' וב'סודות התורה' בזמן הזה שהיית בבית מרוזח?!

לכאורה אחד כזה שהוא כל כך רשע, שותה 'יין נסך', מטמטם את ה'נפש', ורוקד, ו'פריצות' ו'עריות', הכל יש בו, יורד עד 'שואל תחתית', ירידה רוחנית נוראה. מה לו ולשאלות ולתביעות: 'למה לא עסקת במעשה מרכבה?', 'למה לא עסקת בסודות התורה?'.

אלא הביאור כמו שאמרנו, אחרי הכל הנפש חוזרת לשרשה. יש 'בחינה' אחר 'בחינה', ו'מעלה' אחר 'מעלה', וה'נפש' מתעלה זיכך אחר זיכך. עד שיגיע לשואל ולתבוע את התביעה הזו שבשעה זו לא עסק בסודות תורה, ב'מעשה מרכבה', ייקח לזה הרבה זמן, הרבה שנים. יעברו עליו כל מיני גלגולים, וכל מיני 'יסורים', וכמה תיקונים יצטרך. אבל בסוף, הוא יגיע לרגע הזה שיהיה ראוי כבר לתביעה הזו,

ויתבעו ממנו בשמים: 'מדוע לא עסקת במעשה מרכבה?', 'מדוע לא העמקת בזהר פרשת נשא?'.
 ❖ ❖ ❖

התביעה על 'ירבעם בן נבט'

כי נפש האדם אינה נאבדת לעולם. גם אם יעשה האדם מה שיעשה, ימיר דתו אלף פעמים, הוא נשאר יהודי באשר הוא יהודי, ואינו יכול לצאת מכלל ישראל. הרמב"ם באיגרת תימן (ובמאמר קידוש ה') כותב שאת 'ירבעם בן נבט' [תמיד כאשר רוצים לציין אדם שהוא 'רשע', מזכירים את ירבעם בן נבט, שחטא והחטיא את הרבים. הוא היה הגרוע שבחבורה. להבדיל אלף אלפי הבדלות ממנו, הוא משה רבינו ע"ה שזכה וזיכה (אבות פ"ה משנה יח)], שהוא היה גדול הפושעים שהחטיא את ישראל, שגרם החטאה לעשרה שבטים מכלל ישראל, (רבבות נפשות, מי יודע כמה היו - וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס במעלת ובמהות יום ט"ו באב עמוד טז), הוא גרם להם שעזבו אלהים חיים והלכו אחר ה'הבל' אחר ה'תועבה' אחר ה'עבודה זרה', הדבר החמור ביותר, מי יודע איזה עונש נמרץ יש לו, איזה עונש חמור יש לו. ואומר הרמב"ם: אל יעלה בדעתך שלא יתבעו אותו גם על 'עירוב תבשילין' דרבנן והדומים לו, אם ירבעם בן נבט לא נטל ידיו לסעודה, תאמר 'קים ליה בדרכה מיניה', 'סך הכל' לא נטל ידיו, זה כאין וכאפס בייחס למעשיו.. אף על פי כן, על הכל יבוא בחשבון. הוא לא יכול לומר, 'מה רוצים ממני? הרי אני עבדתי עבודה זרה, פרקתי עול, אני כבר לא 'יהודי' אלא כ'גוי' לכל דבר!'. אין דבר כזה! כי אתה 'יהודי', ומי שהוא יהודי אינו יכול לצאת מכלל ישראל, כל מה שיעשה וכל מה שישתדל. אפילו שיעשה מה שיעשה, נולד יהודי ימות יהודי.

הזכות הגדולה של כלל ישראל שלעולם יש להם תקנה
נפקא מינה לכל אחד ואחד שלא יתייאש לומר: 'אני נכרתתי מכלל
 ישראל, נאבדתי מכלל ישראל, אין לי תקנה, אין לי סיכוי'. ח"ו.
 אם אתה יהודי - יש לך את הזכות הזו של יהודי. אתה צריך להיות
 שמח ומאושר שאתה יהודי. אפילו אם האדם ח"ו חטא וקלקל, אבל
 הוא לא מנותק מבוראו. הוא יכול בתשובה אחת קלה, שבאה באמת
 מעומקא דליבא - בא ובוכה ומתחנן לפני בורא עולם: 'ריבונו של עולם
 חטאתי עויתי פשעתי, ואני מבקש לפתוח דף חדש, תעזור לי!', ואם
 יעשה כך בודאי הגמור יעזרו לו מן השמים - יקבלו אותו חזרה. וכל
 כמה שיבוא יותר, כך יעזרו לו יותר.

אהבת הקב"ה לישראל - אינה אהבה התלויה בדבר
אהבתו של הקב"ה אלינו היא אהבה לעד. היא לא אהבה התלויה
 ב'דבר' שאם בטל דבר בטלה האהבה (ע' אבות פ"ה משנה טז).
 זה היסוד שרואים בפרשה שלנו, עם כל החטאים שאדם חוטא, הקב"ה
 אוהב אותו. ומי שיתחזק בזה יראה שלא אבדה תקוותו ולא בטל סיכוי.
 יש לכל דבר עדיין תקוה ואחרית טובה - רק תלוי בך. 'לרצונך'.
 בהתעוררות שלך ובתשובה שלך. וצריך להתעורר בדבר הזה, זה דבר
 גדול שאדם יתקע את הדברים היטב בלבו, שהוא אוהב בשמים.

'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא'
אבל צריך להיזהר חלילה, שלא יטעה האדם, יגיד: 'הרי אפילו בשעה
 שאדם עושה עוון הקב"ה אוהב אותו, אם כן אעשה מה שאעשה,
 הרי הקב"ה אוהב אותי בכל מצב, והותרה הרצועה', חלילה וחס, זה
 בכלל 'מגלה פנים בתורה שלא כהלכה', לא יעלה על הלב ועל הדעת

כדבר הזה. זה מדרגות שונות, הבדל גדול יש בין מי שמקיים תורה ומצוות למי שלא, אבל כאן אנחנו למדים אפילו על המצב השפל ביותר כמה גדולה האהבה של הקב"ה, ועל אחת כמה וכמה מי שנזהר ומקיים מצוותיו של הבורא יתברך. 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא', אבל לא כתוב שהוא צדיק.. 'ישראל הוא', צריך להתעורר ולתקן ולשוב בתשובה, ויפה שעה אחת קודם.

ביאור דברי חז"ל שהקב"ה 'שמח בחלקו'

במדרש תנא דבי אליהו (פ"א) יש דבר פלא פלאות, מובא כמה מהמידות של הקב"ה ית"ש, ואחת המידות שהוא 'שמח בחלקו'. והמדרש הזה הוא פלא, מה שייך אצל הבורא יתברך 'שמח בחלקו?'. אתה יכול להגיד על האדם שהוא 'שמח בחלקו', אבל אצל הקב"ה מה שייך 'שמח בחלקו?'.
ואמרו הביאור בזה בשם הגאון מוילנא זצ"ל (שיחות הח"ח ח"ב עמוד קסח,

חפץ חיים עה"ת פרשת האזינו עמוד רפח בהערה, וע' אוצרות ירושלים פרושים ח"ד עמוד יט), שהכוונה היא, שהרי בכלל ישראל היו תקופות תקופות, הייתה תקופה של 'דור דעה', דור של 'ציאת מצרים, אותו דור שהקב"ה אהב אותנו עד למאד, וזוכר לנו חסד שהלכנו אחריו במדבר (ירמיה ב ב), והיו דורות שפלים, דורות של עובדי 'עבודה זרה', (מי שילמד בספר מלכים יראה נראות), מה תגיד, שהקב"ה כשאהב את ישראל בדור המדבר, אהב אותם יותר מאשר הדור האחר שהיו בו עובדי עבודה זרה? לא כך, בכל מצב ומצב של כלל ישראל הקב"ה אוהב אותנו. ותמיד הוא 'שמח בחלקו'.

עם סגולה'

הדרשנים אומרים (ע' אורח לצדיק פרשת וישב דף יז סע"ב) שהקב"ה בחר אותו ל'עם סגולה', 'סגולה' מלשון 'סגול', כמו שיש ניקוד 'חיריק' ו'פתח' 'קמץ' ו'סגול', הניקוד של 'סגול' איך שאתה הופך אותו, תמיד נשאר 'סגול', מכל זווית. כך זה כלל ישראל, באיזה מצב שיהיה, הקב"ה אוהב אותנו.

טעם הדבר שה'מת' הוא אבי אבות הטומאה'

ועל המעלה של ה'נשמה' של כלל ישראל, יש עוד ב'אור החיים' הקדוש בתחילת פרשת חוקת, וכדאי לנו לחזור על הדברים ולשנן אותם. הרי בתחילת פרשת חוקת בפרשה של טומאת אהל אומרת התורה 'אדם כי ימות באהל' (במדבר יט יד), וזה 'אור החיים' הק' (במדבר יט ב) עומד לבאר מה מיוחד יש בטומאה החמורה ביותר 'טומאת מת', שהוא 'אבי אבות הטומאה' (ה'מת' עצמו זה 'אבי אבות הטומאה', והנוגע בו 'אב הטומאה', ומי שנוגע בו נעשה 'ראשון לטומאה'), ואין בשום מקום חוץ מה'מת' עוד דוגמא של 'אבי אבות הטומאה', אפילו 'שרץ' זה רק 'אב הטומאה' כידוע. הרי לנו שאין לנו טומאה יותר חמורה מ'טומאת מת'. ומה הטעם בזה?

טעם הדבר שטומאת מת החמורה אינה שייכת ב'גוי'

ועוד דבר שצריך להבין, מדוע דוקא היהודי הוא זה שמטמא ב'מת' ואילו 'גוי' 'נכרי' לא מטמא ב'מת', הוא לא נעשה 'אבי אבות הטומאה'. וכמו שהגמרא (יבמות סא.) לומדת את זה מהפסוק 'אדם כי ימות באהל', שאתם, כלל ישראל, קרויים אדם, ואין אומות העולם קרויים 'אדם' (בהמות ממש, פחות מזה בהרבה, אין להם מציאות, בטל ומבוטל

כעפרא דארעא). ורק מי שהוא 'אדם' שייך עליו הדינים של פרשת טומאת מת. לשון הרמב"ם (פ"א מהל' טומאת מת הל' יג) על גוי שמת, הרי זה כאילו 'בהמה' 'חמור' מת. וכמו שחמור לא מטמא ב'אהל', כך גם ה'גוי' ש'מת' לא מטמא ב'אהל'. מי ש'נגע' בו, ומי שה'אהל' עליו, כאילו שה'אהל' על ה'חמור' שאינו מטמא ב'אהל' (וראה עוד בהשגות הראב"ד פ"ב מהל' שאר אבות הטומאה ה"). מה הטעם בזה? הרי לכאורה הפוך היה צריך להיות, ה'גוי' היה צריך לטמאות, וה'יהודי' לא היה צריך לטמאות. והרי הדין הוא בדיוק להיפך, שה'יהודי' יש בו את הטומאה החמורה של 'טומאת מת', ואילו 'גוי' הוא לא מטמא בטומאה החמורה הזו, אין אצלו 'טומאת אהל'. איך זה יכול להיות, מה הטעם והסברה בזה? כך שואל ה'אור החיים' הק'.

משלו הנפלא של ה'אור החיים' הקדוש

וה'אור החיים' מפרש הסבר נפלא מאד, מביא על זה משל (ונקריא קצת מלשוננו), "לשני כלים שהיו אצל בעל הבית", יהודי אחד היה לו שני כלים בבית, "אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל", שני 'קערות', שני 'צנצנות', אחת מלאה 'דבש', ואילו השניה מלאה 'זבל', 'פח אשפה', "ופינה אותם", רוקן את ה'צנצנות' הללו, מה'צנצנת' של ה'דבש' הוא הוציא את כל ה'דבש', ומה'צנצנת' השניה הוא הוציא ופינה את כל ה'אשפה', הוציא אותם "לחוץ מהחדר", מחוץ לביתו, זרק אותם בשדה. אומר ה'אור החיים', תתבונן ותראה, "אותה שהייתה מלאה דבש, מתקבצים לה", אליה, מסביבה ועליה, "כל הזבובים והרמשים", אותה 'צנצנת' שהיה בה 'דבש' שזרק, כל ה'זבובים' וכל ה'דבורים' כולם מתקבצים ובאים לצנצנת הזו, אבל כנגד 'צנצנת' זו, ה'צנצנת' השניה, "ואותה שהייתה מלאה זבל", והוא זרק אותה, "הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים", נכנסים בה קצת מהרמשים, גם לשם באים 'יתושים'

ו'זבובים' וכו', אבל "לא ישווה" ולא ידמה "לשל הדבש", 'ל'צנצנת' של ה'דבש' באים יותר. זה המשל. [וממש כזאת הביא בספר חן טוב (פרשת חקת דרכ"ט ע"ד) ששמע מושם רבינו האר"י ז"ל ע"ש, והובא בפירוש מלאכת שלמה על מסכת אהלות (פי"ח מ"ז) עיין שם].

מעלת ה'יהודי'

והנמשל פשוט, "כמו כן אדם מ'ישראל שמת", יהודי שמת, "להיותו מלא קדושה המתוקה והערבה", היהודי יש לו בחיים חיותו נשמה אלוקית, הוא מלא 'קדושה', ומשכך, "בצאת הנפש ונתרון הגוף, יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה להינות מהערב", מתקבצים כל כוחות הטומאה, הם באים לינוק ולהינות מה'שיירים' של ה'קדושה' שנשארו ב'גוף' של האדם, "ולזה יטמא באהל", היהודי מטמא טומאת אהל, "ואפילו אלף בתים מקורים, ואחת פתוחה לחברתה, הטומאה תמלא" את "כל החלל המקורה", הטומאת מות מתפשטת, יכולה לטמאות עיר שלמה ויותר, כל עוד שהבתים 'מקורים' ויש פתח מבית לבית, כך ה'טומאה' עוברת מבית לבית ומטמאת את הכל. כי כוחות הטומאה יש להם ענין להינות מאותם 'שיירים' של קדושה שנשארו בגופו של האדם לאחר פטירתו, אחרי שהנשמה האלוקית נסתלקה ממנו. כל זה ביהודי זרע ישראל. אבל ב'גוי', "מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל, להיותו משולל מהקדושה, אין כל כך התקבצות מהטומאה, אלא חלק הממית הנדבק בגוף", כי כבר בחיים חיותו היה 'בהמה' 'חמור', וגם אחרי מותו נשאר 'חמור', באים קצת כוחות טומאה, אבל לא יותר. גוי מטמא ב'מגע', מי שנגע בו כאילו נגע ב'עכבר מת', אבל לא יותר מזה. אין אצלו 'טומאת אהל' כמו שיש בישראל שמת.

'אל חי חלקנו צורנו'

שאדם ידע, שהוא מטמא כ'מת' מחמת מעלתו. ואילו ה'גוי', שהוא אפס אפסים בחייו, וקל וחומר במותו, הוא לא מטמא באהל. זה עצמו לימוד מוסר השכל, כמה מכניס לאדם אהבה לבוראו שנתן לנו חלק ונחלה איתו יתברך, 'ברית עולם' לא תופר. כמה צריך להודות ולשבח ולשמוח. יהיה מה שיהיה, אבל יש לך חלק ונחלה עם השי"ת, 'אל חי חלקנו צורנו'. תמיד אתה דבוק ומחובר איתו.

להכין את ה'נשמה' שתהיה ראויה לשוב למקום שממנו נחצבה וצריך להכין ולהתכונן איך להחזיר את ה'נשמה' לבורא. ח"ו לא פגומה ומקולקלת, אלא אדרבא, צריך לתקן יותר ויותר. צריך האדם לדעת, הוא בא לכאן לעולם הזה, קיבל 'נשמה' קדושה מתחת 'כסא הכבוד', בשביל לאסוף עוד 'תורה' ועוד 'מצוות'. לא חסר לקב"ה 'מלאכים' בשמים. הוא צריך 'נשמות' שירדו כאן ל'עולם המעשה', עם כל ה'נסיונות' ועם כל ה'קשיים' שיש, ולהוסיף עוד ועוד תורה ומצוות. זה העיקר. צריך להכיר במדרגתו ובמעלתו ובקדושתו ובעבודה הנצרכת לו.

על החובה להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים ולא להסתפק ב'סור מרע' לא מספיק שלא 'לקלקל' ו'לפגום' ב'נשמה'. אלא צריך להוסיף תורה ומצוות ומעשים טובים! ה'חפץ חיים' זצ"ל אמר על זה משל נפלא, על יהודי אחד שפעם בא לאחד העשירים בעירו, אמר לו, 'תעשה לי טובה, אני צריך לחתן את בתי, ואני צריך הלוואה גדולה של עשרת אלפים רובל למשך שנה שלמה!', והעשיר הסכים, הוציא מהמגירה שלו עשרת אלפים רובל, ספר אותם, שם עליהם 'גומיה', כתב 'שטר', ונתן

לו. עברה שנה, ובו ביום של ה'פרעון' בא ה'לווה' אל ה'מלווה' והחזיר לו בדיוק את אותה חבילה שקיבל ממנו, אותם שטרות שקיבל, אפילו עם אותו גומי.. אמר לו העשיר: 'אני נתתי לך הלוואה בשביל הצרכים שלך, כי אמרת שאתה צריך לחתן את בתך וכו', ובסוף החזרת לי את אותו הכסף שהבאתי לך, לא נגעת בו כלל, הרי הזקת לי! אם הכסף היה נשאר אצלי, הייתי עושה איתו עוד עסקים, הייתי יכול להלוות אותו לאחרים שהיו מתפרנסים וחיים מזה. כי אם היית לוקח ומסתחר ומחתן את בנותיך וכו', ניחא, אבל החזרת לי את הכל בדיוק כמו שנתתי לך. אתה לקחת את הכסף שנתתי לך והנחת במגירה. מה הרווחתי בזה?!'. וכל אחד מבין שהמלווה צודק בטענה הזו, זו טענה אמיתית.

אותו דבר ה'נשמה' של האדם, האדם קיבל נשמה אלוקית, נתאר לעצמינו שאחרי שבעים שנה ואריכות ימיו ושנותיו הוא מחזיר אותה לקב"ה טהורה כמו שקיבל אותה. חושב לעצמו הכל יעבור בשלום: 'ריבוננו של עולם, הנשמה שנתת לי קדושה וטהורה, החזרתי לך אותה בדיוק אותו דבר!', לא יעבור בשלום. עדיין תהיה טענה כנגדו: 'קיבלת נשמה בשביל שתחזיר אותה כמו שהייתה?! למה לא אספת עוד תורה ומצוות?!'.

וכל זה אם מחזיר אותה בקדושה ובטהרה כמו שקיבל, אבל לא הוסיף יותר. אבל אם חלילה מחזיר אותה 'חלולים חלולים' 'נקבים נקבים' 'שירי שיריים' וכו', התביעה כנגדו תביעה נוראה! מה יענה ומה יאמר!?

מעלת ה'נשמה' של האדם יותר מה'מלאך'

מספרים על ה'סבא מסלובדקא' זצ"ל, שפעם ראה תלמיד מתנהג שלא כהוגן בשיבה שלו, (עשה איזה מעשה לא בסדר), ונתן לו זיפה וגער בו, אמר לו: 'איך אתה מתנהג?' וכו', נתן לו מוסר גדול. ואותו

תלמיד לימד זכות על עצמו, אמר לו: 'כבוד הרב, מה אתה רוצה ממני, אני לא מלאך..', אמר לו ה'סבא מסלבודקא': 'אתה צודק, אתה לא מלאך, אתה גדול ממלאך!' (ע' נפש החיים שער א).

הודאה לה' בברכת 'שלא עשאני גוי'

ומכאן יש לנו מוסר השכל גדול בחיוב נמרץ עלינו, שאדם ידע את גודל החיוב להודות להשי"ת, על 'שלא עשאני גוי', כשאדם מברך את הברכה הזו, כמה צריך להתמלאות בשמחה 'שלא עשאני גוי!', הרי יש 'מליארדים' של גויים בעולם, חלילה היה יכול להיות 'עוד אחד' מהם ומהמונם, אבל הקב"ה בחר בי להיות לו לבן אהוב ולעבד נאמן, להיות 'יהודי', כמה אני צריך להודות שיש לי חלק ונחלה עם ה' יתברך.

השמחה הגדולה בברכת 'שלא עשאני גוי'

ראיתי מובא על מכתב שכתב הגאון ר' משה מקוברין זצ"ל (היה אדמו"ר מגדולי הגדולים לפני שני דורות), שבו הוא כותב בתחנונים לרב שלו (הובא בס' מסוד שיח חסידים שער ח פ"א עמוד שכד), 'אני במקש ממך, תתפלל עלי שאוכל להתפלל, כי בבוקר כשאני מברך 'ברכות השחר' ואני מגיע לברכת 'שלא עשאני גוי', אני כל כך מתמלא בשמחה עד שאני לא יכול להתפלל הלאה!'. כל כך יש לו שמחה וששון שיש לו חלק ונחלה עם ה' יתברך, עד שהוא לא יכול להמשיך הלאה את התפלה. זה יהודי שמבין מה זה המעלה 'שלא עשאני גוי'.

'יתומים בחיי האב'

ישנם בני אדם שחיים כאן בעולם הזה כאילו הם 'יתומים בחיי אב', דהיינו שיש להם 'אבא', אבל הם מרגישים 'יתומים'. שוכחים

שיש להם 'אבא'. אבא בשמים. אבא אוהב. אבא רחום וחנון. והרבה כאלה יש, במקום שיפנו לקב"ה בתפלה ובתחנון ובבקשה, הולכים ומבקשים דרכים אחרות. [וראה המעשה על החפץ חיים זצ"ל שהובא בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט), עמוד טז הערה (יד). ע"ש].

'אבינו - מלכנו'

רק שהאדם מרגיש את עצמו 'יתום'. לא מצוייר בעיניו 'אבינו שבשמים'. הוא יכול להגיד אלף פעמים 'אבא שבשמים' אבל לא 'מצייר' ו'מרגיש' את זה כמו 'אבא'. אם כבר, הוא מצייר את זה בתורת 'מלך'. אבל צריך להקדים תחילה שזה 'אבא'. 'אבינו - מלכנו'. קודם 'אבא'. אבל אם חסרה ההרגשה שזה 'אבא', הוא מפסיד את הכל, הוא לא מרגיש גם 'מלך'.

חומרת השוכח את בוראו

ובאמת מי שהוא לא חי ולא מרגיש את עצמו שהוא 'בן מלך', בן לאביו שבשמים, אלא הוא מתנהג כיתום בחיי האב, כל החיים שלו אומללים ומסכנים, כי הוא שוכח את בוראו. וזה עיקר הצרה שאדם שוכח את מדרגתו, שוכח את מעלתו. שאדם ידע מעלתו ומדרגתו וישמחה בזה שמחה רבה. שיש לו קשר עם בוראו.

להתפלל ולבקש מהבורא יתברך

צריכים לחזור ולשנון, הקב"ה ית"ש אוהב את האדם ורוצה את טובתו. אבינו שבשמים 'חי וקיים'. רק תפנה ותבקש באמת. ואל תחפש סיבות ותואנות לפטור את עצמך מה'תפלה' וה'בקשה' מהקב"ה. הרבה בני אדם אומרים: 'אם הייתי בעל מדרגה, וחסיד וקדוש וכו',

הייתי יכול להתפלל לקב"ה, אבל עכשיו שאני עבריין ומלא עוונות היאך אני יכול לבקש?! זה טעות חמורה. והראיה, שאם מישוהו אחר היה אומר עליך שאתה 'עבריין' ומלא עוונות, איך היית שומע את זה?... האם היית מודה בזה, או היית כל כולך 'רותח' ו'כועס' ו'קוצף'.. הרי לך סימן מובהק שאתה לא אומר את זה בתורת 'אמת' שאתה אוחז כך, אלא אתה אומר את זה בתורת 'פטור', לפטור את עצמך מהחובה להתפלל ולבקש. והרי השי"ת שומע תפלת כל פה, ורבותינו ז"ל (מדרש תנחומא פרשת ואתחנן סי' ד) לימדונו שאין הקב"ה פוסל תפלת כל נברא.

ואם האדם ישנן לעצמו ויחיה לעצמו את הדברים הללו, ממילא אפשר באמת להתקרב ולהתקדש ולעלות בעבודת השי"ת. ה' יהיה בעזרנו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חידו"ת לפרשת פינחס

א. בענין שאי אפשר שכל בית ישראל יהי כלים מן העולם ח"ו

במדבר (כ"ה י'): "וידבר ה' אל משה לאמר, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל".

והנה ממשוטו של מקרא יוצא שאם ח"ו לא היה פינחס מקנא לה', אזי כלל ישראל היה כלה ונאבד מן העולם ח"ו, וכן כתב להדיא רבינו בחיי ז"ל בביאורו לתורה שם: "המובן ממלת השיב שהחימה היתה ראויה ללכת על ישראל, אלא שפינחס השיבה לגמרי, ויש לדקדק ואיך לא הלכה, והרי מתו מישראל ארבעה ועשרים אלף, אבל זה ראייה שכולן היו משבט שמעון ולא נפקד אחד מישראל משאר השבטים, וזהו השבת החימה משאר ישראל, וזהו ביאור השיב את חמתי מעל בני ישראל, שלא חלה מדת הדין חוץ מן שבט זה ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, ולא כליתי אחד מישראל, נמצאת למד שהשבת החימה גרמה קיומן של ישראל **שאלמלא כן היו כלין**", וכן ראיתי שכתב בספר שפתי כהן שמות (י' כ') שאם לא מעשה פינחס היו כל ישראל כלים ע"ש, ובספר אור החיים דברים (ד' ד') כתב: "אמר הכתוב בפרשת פינחס במעשה פעור ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, הא למדת שעומדים היו להשמד כולם, וגם שפינחס הוא שמנע מהם הכליון".

ובס"ד נתעוררתי להבין ואיך יתכן כגון דא שח"ו כל בית ישראל היו כלים מן העולם, כנודע וכמפורסם, ואביא מקצת לשונות רבותינו בזה, צא וראה דברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל באגרת תימן: "הבטיחנו הבורא על ידי נביאיו שלא נאבד ולא יעשה עמנו כליה ולא נסור לעולם מלהיות אומה חסידה. וכמו שאי אפשר שתתבטל מציאותו של הקב"ה כן אי אפשר שנאבד ונתבטל מן העולם, שכן אמר (מלאכי ג' ד'), אני ה' לא שניתי ואתם

בני יעקב לא כליתם. וכמו כן בשרנו והאמיץ אותנו יתברך שמו שנמנע אצלו למאוס אותנו בכללנו ואף על פי שנכעיסהו ונעבור על מצותיו. שכן כתוב (ישעיהו ל"א ל"ז) כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי הארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם ה'. וכעניין זה בעינו הבטיחנו בתורה על ידי משה רבינו ע"ה שכן כתוב (ויקרא כ"ו מ"ד) ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם" עכל"ק.

ורבינו אברהם סבע ז"ל בספר צרור המור דברים (ל"ג ה') כתב: "ידוע שעם ישראל קשורים בשי"ת ודבקים בו עד שהם כמו חלק ה', וזהו ואתם הדבקים בה' אלהיכם, וכמו שאמרו ויקרא לו אל אלהי ישראל. עד שלסיבת זה אי אפשר שזרע ישראל יכלו מן העולם, כאמרו ואותך לא אעשה כלה (ירמיה מ"ו כ"ח), וכן אמר אני ה' לא שניתי ואתם בני ישראל לא כליתם, מה טעם לא שניתי וגו'. וכן אמר המשורר (תהלים ק"ב כ"ז) המה יאבדו וגו' ואתה הוא ושנותיך לא יתמו, ואם כן אחר שאתה קיים בלי שינוי, בני עבדיך ישכנו וזרעם לפניך יכון לעד לעולם, כמו שאתה קיים לעולם".

ועוד שם בצרור המור בראשית (ל"ה י') כתב: "ישראל יהיה שמך, להבטיחנו על מעלת ישראל ועל קיומו שלא יאבד לעולם, לפי שהם דבקים בשם בסוד המרכבה, בסוד י"ב שבטים הקשורים במרכבה, וזהו שבטי יה עדות לישראל לעולם. כי כמו ששם יה הוא קיים, כן ישראל יהיה קיים. ולכן אליהו כשהקים י"ב אבנים, אמר למספר שבטי בני יעקב (מלכים א' י"ח ל"א), אמר שם אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך, לעולם בהכרח גמור, לפי דבקותם בשם. ולכן אמר ואותך לא אעשה כלה (ירמיה מ"ו כ"ח), ויהושע אמר (יהושע ד' ט') והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול, הקשור בישראל. ולכן אמר אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, לפי שה' דבר בקדשו, ישראל יהיה שמך לעולם קיים, כמו ששמי קיים ואני מכלה כל הדברים. וזהו המה יאבדו ואתה תעמוד קיים. וכולם כבגד יבלו וישתנו, ואני השם לא שניתי, ואחר שזה כן בני עבדיך ישכנו וזרעם לפניך יכון, לעולם, כמו שנכון כסאך מאז. ולכן אמר בכאן כי אם ישראל יהיה שמך, קיים לעולם", ורבות פעמים חזר על כך עיין צרור המור בראשית (כ"ח ט"ו), ושמות (כ"ח י"ג), ובמדבר (ל"ה ב'), ודברים (ה' ה', וכ"ח ס"ח, ול"ג ה') עיין שם.

גם לרבינו יצחק אברבנאל ז"ל ראיתי בביאורו לספר עמוס (ט' ח') שכתב: "מעלת ישראל על יתר האומות לפניו יתברך שבאהבתו אותם מכל העמים ישמרם שמירה מעליא, וזה כי כל אומה שתחטא לפניו יכלה אותה כרגע כי עיני ה' בממלכה החטאה המשרכת דרכיה שגם כן ישגיח בה ובהשחיתה את דרכה ישמיד אותה מעל פני האדמה, הלא תראה כמה מהאומות אשר נזכרו בתורה וגם בספרי דברי הימים אשר לגוים, ספו תמו מן בלהות מבלתי השאיר להם שריד, לפי שבאו לידי השמד ואבדון החלטי, אמנם לישראל לא יהיה כן שאף על פי שיחטאו לפניו לא ישמיד אותם, וזהו אומרו אפס כי לא השמיד אשמיד בית יעקב, כלומר אף על פי שימרדו בו תכלית המרד לא יביאם לידי כליה והשמד, וכמו שאמר כן יעמוד זרעכם ושמכם וכן אמרו בתנחומא (פרשת נצבים ס"א) אל תשמחי אויבתי לי כל זמן שהקדוש ברוך הוא מסתכל ומתהפך למעשיהם של רשעים אין בהם תקומה שנאמר הפוך רשעים ואינם, דור המבול וימח את כל היקום, אנשי סדום ויהפוך את כל הערים האל, מצרים לא נשאר בהם עד אחד, בבל והכרתי לבבל שם ושאר, ועל כולם אמר דוד שם נפלו פעלי און דוחו ולא יכלו קום, אבל ישראל אם נופלים עומדים שנאמר אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי, ואומר אני ה' לא שניתי ואתם בני ישראל לא כליתם, אמר רבי חנינא בר פפא אמר הקב"ה מעולם לא הכיתי אומה ושניתי, אבל אתם בני ישראל לא כליתם, שנאמר חצי אכלה בס חצי כלים והם אינם כלים, רצו בזה שהאומה קנתה נצחיות והעמדה מנצחיות אלהיה ולא עשה כן לכל גוי, וכמאמר הנביא הזה אפס כי לא השמד אשמיד, והביא להם ראיה על זה מזמן קיבוץ הגלויות שיהיו ישראל מטולטלין במדבר העמים טלטול מופלא ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, ועם כל זה לא יכלו אבל ימותו מהם החוטאים והמורדים, ושאר העם יזכו לגאולה ותשועה", ועוד עיין בביאורו לספר ירמיה (ל' י', ומ"ו כ"ח) ועוד.

והיינו אומרים ז"ל במסכת בבא בתרא (קט"ו רע"ב): "אמר אביי גמירי דלא כלה שבטא", ופירש רשב"ם ז"ל: "אמר אביי, אם כן נמצא שבט אחד כלה מישראל, וגמירי דלא כלה שבטא, וראיה לדבר בספר מלאכי (ג' ו') כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם", ועיין לגאון הנצי"ב ז"ל בהעמק דבר דברים (כ"ט כ') ועוד לו בהעמק דבר בראשית (ל"ב ח' וכו', ושמות (ל"ד י'), ולגאון המובהק רבי מאיר שמחה ז"ל בספר משך חכמה בראשית (מ"ט כ"ח), ובמדבר (ד' י"ח, ו"ט י' וי"ג) ודברים (כ"ט כ') ועוד.

ואחר כל הדברים האלה שכמו שאי אפשר שתתבטל מציאותו יתברך כך אי אפשר שבית ישראל יאבד ויתבטל מן העולם כנ"ל מהו "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" ועיין. ורשמתי למזכרת.

ב. בענין תחת אשר קנא לאלהיו

במדבר (כ"ה י"ג): "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל".

ואונקלוס תרגם: "ותהי ליה ולבנוהי בתרוהי קים כהנת עלם חלף די קני קדם אלהה וכפר על בני ישראל".

ורש"י ז"ל שם פירש: "לאלהיו, בשביל אלהיו, כמו המקנא אתה לי, וכן וקנאתי לציון (זכריה א' י"ד) בשביל ציון", ואכן רש"י ז"ל רגיל בהרבה מקומות לפרש אות ל' במשמעות בשביל בעבור, ולדוגמא עיין רש"י בראשית (כ"ד ז'), במדבר (ט"ז ל"ד), דברים (ג' כ"ו. כ"ד ה'. ל"ב ח'), שופטים (ו' ל"א), מלכים א' (ב' י"ט), ישעיה (ה' א'), יחזקאל (כ"ג ט"ז. ט"ל כ"ה), זכריה (ד' י"ד. י' א'), תהלים (ט"ז ג'), איוב (ט"ז ח'), ורש"י סוטה (מ"ג א' ד"ה נקי).

ומבואר שאונקלוס פירש קנא "לאלהיו, שהאות ל' משמעותה קדם דהיינו לפני, ואילו רש"י ז"ל פירש "לאלהיו שהאות ל' במשמעות בשביל ודוק.

ולפי הנראה אונקלוס נמשך אחר יונתן בן עוזיאל, כי מצאתי בספר יהושע (י' י"ב) אז ידבר יהושע לה', ותרגם יונתן בן עוזיאל: "אז שבח יהושע קדם ה'" ודוק.

ובזה יש לפרש הכתוב בספר במדבר (ה' ח'): "לה' לכהן", ופירש רש"י קנאו ה' ונתנו לכהן, והיינו לכהן עבור הכהן, וכיוצא בזה שם (ו' ב'): "להזיר לה'", עבור ה' עיין רש"י שם.

ובס"ד הארכתי בענין זה בחיבורי כללי תורה, ועיין רד"ק ישעיה (י"א ד'), וירמיה (י"ט י"ג), ובספר המכלול שלו (דמ"ו ע"א), ולדודי זקני הגאון רבינו יוסף חיים ז"ל בספרו בן איש חי על התורה (פרשת וישב דף ט"ל), ובספרו עוד יוסף חי (פרשת מסעי ד"ה ובה דס"ד ע"ב), ועיין בספר תוספת

ברכה שמות (כ"ג ח' דף רכ"ה) ושם ויקרא (ו' י"ד דף מ"ח) ואכמ"ל. [ובחיבורי ברית יעקב ח"ב ערך].

ג. בענין זמרי בן סלוא נשיא השמעוני

במדבר (כ"ה י"ד): "ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא".

וראיתי לגאון רבי יצחק פאלאג'י ז"ל בספרו ויקרא יצחק (פרשת פינחס אות א' דמ"א ע"ד): "שכתב זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני - ובכך שפ"ת לא ידעתי אשמע מה שכתב מוה"ר במדרש תלפיות (ענף יעקב) משם הרב שפתי כהן כי זמרי זה יצא מראובן כיעויין שם באורך, וצ"ע" עכ"ל. **ובלפי** שמיא גליא שבראותי הדברים האלה תמהתי איך יתכן כגון דא דתרי כהני רברבי ישגו בפשוטות דבי ינוקי, שהרב שפתי כהן יכתוב שזמרי יצא מראובן הפך פסוק מפורש בתורה שהוא משבט שמעון, והרב מדרש תלפיות יעתיקנו בשתיקה ויקבע לשבשתיה בחיבורו, אתמהא ואתמהא.

ואמרתני לנפשי אסורה נא ואראה המראה הגדול הזה, ואלו דברי הרב בעל שבט מוסר בספרו מדרש תלפיות שם (ערך יעקב): "שפתי כהן, לפי שיעקב בשכבו עם לאה חשב שהיא רחל, לכן בא חטא זה לראובן וישכב ראובן את לאה, כי הוי בן תמורה קצת, ואף שאחר כך נודע לו שהיא לאה, על כל פנים כתיב ויאהב גם את רחל מלאה והיא קצת שנואה, לכך יצא ממנו זמרי, ובבן השלישי אמרו הפעם ילוה אישי אהבה גמורה, לכן מלוי יצא כל היחס כהונה מלכות לויה".

ומפורש באר היטב בדבריו דרוצה לומר שבדק מן הדק עד אין נבדק היה יעקב אבינו ע"ה גרמא לכך שראובן עשה מה שעשה במעשה דבלהה, [שהיה כבן התמורה], וכן זמרי בן סלוא השמעוני שעשה מה שעשה במעשה במדינית, [שהיה כבן השנואה], אבל מעולם לא אמר **שזמרי בן סלוא בא מראובן**, ומה שכתוב שם לכך יצא "ממנו" זמרי, לא על "ראובן" קאי כאשר הבין בספר ויקרא יצחק, אלא על "יעקב אבינו" קאי דוק והבן וז"ב.

והשתא דאתינן להכי אמרתי אראה גם מה כתוב במקור הדברים, ומצאתי גוף דברי הרב שפתי כהן ז"ל במדבר שם (פסוק ו'): "יש לשאול מאחר שכל השבטים הם יוצאי ירך יעקב, והם שבטי יה הראובני השמעוני, איך יצא פסול זה משבט שמעון.

אבל כבר אמרנו בענין ראובן מאחר שהיה בעל תשובה איך אסתייע מילתא ובלבל יצועי אביו, והלא אין הקב"ה מביא תקלה על ידי בהמתם של צדיקים, וכל שכן על ידי צדיקים עצמן, אלא לפי שאותה הלילה שניתנה לו לאה היה במחשבתו שהוא שוכב עם רחל, וקרוב שהוא בן תמורה, לזה יצא ממנו פסול זה, ולזה אמרו חז"ל כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, לפי שהדבר קרוב שהוא מוכרח כפי תולדתו, ולזה אמרו בלשון שלילה "אינו אלא טועה", כלומר אין הדברים כמו שחושבין.

ובן בשמעון אחר שידע שהיא לאה עם כל זה לא היה אוהבה כמו רחל, שהרי כתיב ויאהב גם את רחל מלאה, ובערך יעקב אבינו היה קרוב להיותו בן שנואה, שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, וכן אמרה היא שמע ה' כי שנואה אנכי, לזה מאותו עכירות שהיה בשמעון יצא ממנו זמרי, וכן אמרו חז"ל (ב"ר פ"א ס"ד) שמע ה' כי שנואה אנכי, שעתיד לצאת ממני בן שנאי שהוא זמרי, ומי מרפא אותו, גם את זה שהוא פינחס שיצא מלוי, זהו ויתן לי גם את זה, וכן אמרו חז"ל למה יצא ממש רבינו גרשום שהיה משמש לעבודה זרה, לפי שלקח בת כהן לעבודה זרה. לזה אמר והנה איש מוטעם, מבני ישראל בא מוטעם, שבא מרחוק, ולזה היו בוכים איך ימצא פסול בזרעם של ישראל. ומהשי"ת שואל אני מחילה וסליחה וכפרה על שהארכתי לשון לדבר, כי הוא יודע תעלומות לב". עד כאן דברי הרב שפתי כהן ז"ל.

ובאן הדברים מפורשים ואין בהם שום נפתל ועיקש, ומפורש להדיא דמעולם לא אמר הרב שפתי כהן ז"ל שזמרי בן סלוא יצא מראובן, ומפורש כתב "מאותה עכירות שהיה **בשמעון** יצא ממנו זמרי", וכיון שהרב מדרש תלפיות העתיק הדברים בקצרה נגרם להרב ויקרא יצחק להבין, מה שהבין ולפי האמת לא קשיא וכדכתבנא בס"ד, ודברי הכהנים הגדולים נכונים זיע"א.

וראיתי לנכון לקבוע כאן מה שכתבתי בס"ד בהגהותי לספר הקדוש אור החיים, ושייך לאמור לעיל גבי זמרי בן סלוא נשיא בית אב השמעוני.

במדבר (כ"ה י"ד): "ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני."

כתב בספר אור החיים הקדוש: "המוכה אשר הוכה וגו' - צריך לדעת למה כפל לומר המוכה אשר הוכה, ולא הספיק באחת מהנה, וכו' וכו', ויתבאר על פי מה שקדם לנו מדברי המקובלים, שלא ידח נדח מכל ניצוצי הקדושה, וכולן לבסוף יזכו למקום שממנו באו, והגם שיריע איש ישראל אף יצריח נפשו, סוף כל סוף יחזור לשורשו."

והוא אומרו ושם איש ישראל, שהרי שאפילו אחר מעשה "בשם ישראל" יכונה, הא למדת שלא נעקר משורשו, "המוכה" פירוש שהכה פינחס, מודיען הכתוב שלא הוכה באבדון נפשו, אלא אשר הוכה את המדינית, פירוש אותו החלק הרע שנדבק בו מאת המדינית שיתכנה אליו שם הכאה, הוא שהוכה ומת באמצעות הכאת פנחס, הא למדת שיצא הפסדו מה שהפסיד בעבירה, נפרע ממנו העון בהכאתו של פנחס שהרגו ומיתתו כפרתו, או על זה הדרך שלא הוכה בנפשו אלא כשהיה עמה, אבל אחר שנבדל ממנה לא נשאר בו רושם החטא, כי הוא נבדל במיתה ומיתתו טהרה נפשו, ובזה נתן טעם למה קראו "איש ישראל", כי אחר הריגה "בשם ישראל" יכונה, זה כתבתי אם אפשר."

ודרך לימודי דקדקתי לעצמי, מהו זה שאחר דבריו הנוראים הללו סיים האור החיים הקדוש: "**זה כתבתי אם אפשר**", ולפי מיעוט ידיעתי לשון זה "כתבתי אם אפשר" אינו שכיח ומצוי אצל רבינו הגדול בעל אור החיים ז"ל אשר לבו הטהור כלב הארי ועוזו גבורת תורתו מפורסם ואינו מתיירא כלל, וכמפורש לו באור החיים במדבר (ח' י"ב), ומצאתי רק בעוד מקום אחד שכתב כלשון הזה ש"כותב בדרך אפשר" דברים (ה' י"ב) ע"ש.

ואומר אני בדרך אפשר שעם שרבינו אור החיים ז"ל בכל ספרו אינו מזכיר כלל לספר "שפתי כהן" על התורה, ועיין בהקדמת ספרו, ולפי הנראה לא בא לידו, מכל מקום איהו לא חזי אבל מזליה חזי, שבספר שפתי כהן על התורה שם שם: "ושם איש המוכה אשר הוכה וגו' נשיא בת אב

מגיד דבריו ליעקב | חידו"ת לפרשת פינחס

וגו', אמר במדרש נשיא בית אב, הכתוב מתמה עליו פורץ גדר ישכנו נחש, אביו [שמעון] קינא על הזנות תחילה שנאמר ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו, וזה פרץ גדר אביו. המוכה, יש לשאול למה אמר המוכה, יאמר ההרוג שהרי נהרג, אלא עם מה שאמרו חז"ל שעשרה נסים נעשו לו, אם כן הוא לא עשה כי אם הכאה לבד, ואמר אשר הוכה את המדינית, את המדינית למה, שלא תאמר מאחר שמת וקיבל עונשו נתכפר לו - לא, לפי שבעל בת אל נכר אין לו כפרה עולמית, ולא די זה, אלא שהיא קשורה בו, כמו שאמרו על פסוק לשכב אצלה להיות עמה, לשכב אצלה בעולם הזה, להיות עמה לעולם הבא, עכ"ל.

לפיכך נודמן מן השמים לרבינו אור החיים הקדוש זצ"ל לכתוב בהאי לישראל "זה כתבתי אם אפשר", ועיין בדברי האור החיים שם בראש דבריו (ד"ה עוד רמז), ולאדמו"ר הזקן רמ"י מאיבצא זצ"ל בספרו מי השילוח שם (פרשת פינחס, וס"פ בלק), ודוק.

ד. בענין מתי בני קרח עשו תשובה

במדבר (כ"ו ט'): "ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם, הוא דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצתם על ה', ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנס, ובני קרח לא מתו".

ובתרנגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל שם: "ובנוי דקרח לא הוו בעיטתא דאבוהון, ואזלו בתר אולפנא דמשה נביא, לא מיתו במותנא, ולא לקו ביקידתא, ולא טמעו בבליעת ארעא", וכיוצא בזה תרגם בתרגום ירושלמי: "ובנוי דקרח על דלא הוו בעצתיה דאבוהון לא מיתו".

ופירש רש"י ז"ל: "ובני קרח לא מתו, הם היו בעצה תחילה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

מנהדרין (ק"א א'): "ובני קרח לא מתו, תנא משום רבינו אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה", ופירש רש"י ז"ל: "נתבצר, מלשון עיר בצורה (ישעיהו כ"ז), התקין להון הקב"ה מקום גבוה,

שלא העמיקו כל כך בגיהנם, ולא מתו", ובמגילה (י"ד א') פירש רש"י ז"ל: "נתבצר להם לשון גבוה, כמו ובצורות בשמים (דברים ט)".

ומדקדוק לשונו הטהורה של רש"י ז"ל בפירושו לתורה, מתבאר דבני קרח הרהרו בתשובה בלבם **בשעת המחלוקת** של קרח אביהם עם משה רבינו ע"ה, וכזאת מצאתי שכתב רש"י ז"ל בפירושו לספר תהלים (מ"ב א'): "מזמור לבני קרח, אסיר ואלקנה ואביאסף הם היו תחילה בעצת אביהם, ובשעת המחלוקת פרשו, וכשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה, נשאר מקומם בתוך פי הארץ, כענין שנאמר ובני קרח לא מתו, ושם אמרו שירה, ושם יסדו המזמורים הללו ועלו משם, ושרתה עליהם רוח הקודש ונתנבאו על הגליות ועל חרבן הבית ועל מלכות בית דוד" עכ"ל.

ויש להעיר כי המעיין בדברי רז"ל יראה שבני קרח עשו תשובה רק כאשר **נבלעו** ממש בפי הארץ, אבל לא בשעת המחלוקת כדכתב רש"י ז"ל, וכך לשון מדרש תהלים (פרק מ"ה): "רחש לבי דבר טוב. להודיעך, שלא יכלו [בני קרח] להתודות בפיהם, אלא כיון שרחש לבם בתשובה, קבלם הקב"ה וכו', בני קרח לא היו יכולין לומר שירה בפיהם, אלא רחש לבם בתשובה, ומיד קבלם, ולמה לא היו יכולין לומר שירה בפיהם, שאל פתוחה מתחתיהם, ואש מלהטת סביבותם, וכן הוא אומר, ואש יצאה מאת ה' תפתח ארץ ותבלע דתן ותבער אש בעדתם, והיו בני קרח רואין שאל פתוחה מכאן ואש מכאן, ולא היו יכולין להתודות מפיהם לכך, רחש לבי" עכ"ל, הרי שלבם של בני קרח רחש בתשובה היה זה בעת שהשאל פתחה פיה ואש סביבותיהן, ולכאורה זה לא כדברי רש"י ז"ל שכבר **בשעת המחלוקת**, הרהרו ושבו בתשובה ודוק. [ודוחק לומר שבשעה שנבלעו לפי שאל זה מיקרי "בשעת מחלוקת" ולזה נתכוין רש"י ז"ל, כי שאז כבר בטלה המחלוקת ומתו קרח דתן ואבירם].

שוב מצאתי בילקוט שמעוני במדבר (רמז תשנ"ב) שכה אמרו: "ומה זכות היה בידן של בני קרח שינצלו, שבשעה שהיו יושבין אצל קרח אביהן רואין את משה, וכובשין את פניהן בקרקע, אמרו אם נעמוד מפני משה רבינו נוהגין בזיון באבינו, וכבר נצטוינו על כבוד אב ואם, ואם לא נעמוד, כבר כתיב מפני שיבה תקום, מוטב שנעמוד מפני משה רבינו, אף על פי שאנחנו נוהגין בזיון באבינו, **באותה שעה הרחישו את לבם בתשובה**, עליהם אמר דוד רחש לבי דבר טוב" ע"ש, ולפי הנראה מכאן מקור דברי

רש"י ז"ל שכתב שבני קרח עשו תשובה "בשעת המחלוקת", ולא כתב בשעה שנדרדרו ונבלעו בפי שאול ודוק.

ודברות חז"ל בכל המדרשים הנ"ל, ורש"י ז"ל בפירושו לתורה ולתהלים שנמשך אחריהם, מלמדים שאכן בני קרח מעיקרא היו עם אביהם קרח ובעצתו, כשחלק על משה רבינו ע"ה, אלא שאחר כך חזרו בתשובה, או בשעת המחלוקת עצמה למאן דאמר, או אחר כך כשנבלעו בפי הארץ למאן דאמר וכנ"ל, כל זה אינו כדברי התרגום המיוחס ליונתן ותרגום ירושלמי שבני קרח לא היו מעולם בעצת אביהם קרח, ולכן לא מתו ולא נבלעו בפי הארץ כנ"ל.

ונראה דהיא שיטת מדרש תהלים (פרק א') שכה דרשו: "כי אם בתורת ה' חפצו, אלו בניו [של קרח] שאמרו שירה, ואמרו חייבין אנחנו בכבוד אבינו, נחלוק כבוד למשה רבינו, עמדו והכריעו עצמן בשביל כבודו של משה. ובתורתו יהגה, אלו בניו של קרח, כיון שנבלעו עדת של קרח - נמצאו בניו כתורן של ספינה, שנאמר ויהיו לנס. רבי אומר, נקרעו כל סביבותיהן, ואותו מקום שהיה תחתיהן לא נקרע", והובא בילקוט שמעוני במדבר (רמז תש"ג), ורבינו המגן אברהם ז"ל בפירושו זית רענן על ילקוט שמעוני שם (דס"ב ע"ב) כתב: "כתורן הזה, פירוש שלא נבלעו כלל, ופליג על מה שאמרו בתלמוד [מגילה י"ד ב' וסנהדרין ק"א א'] שמקום נתבצר להם בגיהנם, שהרי לדידיה לא חטאו כלל", וכך דעת גם התרגומים הנ"ל, דוק ועיין. [תיבות "בני קרח לא מתו" עולים בגימטריא "נהיו כמין תורן"].

וראיתי בספר שפתי כהן במדבר (ט"ז ל"ד) שכתב: "וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם, שהיו צועקים משה אמת ותורתו אמת והן בדאין, כההוא מעשה דההוא טייעא בבבא בתרא (ע"ד א'), דאמר ליה לרבה בר בר חנה תא ואחוי לך בלועי דקרח וכו', אמר ליה אצית מאי קאמרי, שמע דאמרי משה אמת ותורתו אמת והן בדאין, לזה התפללה חנה עליהן, לפי שהרהרו תשובה, וכרבי אליעזר. ובמדרש במדבר רבה (פי"ח סי"ט) אמרו שהיו אומרים למשה משה רבינו הצילנו, זה אליבא דרבי עקיבא דאמר שאין להם חלק לעולם הבא, שלא הרהרו תשובה אלא אמרו משה רבינו הצילנו".

ולבאורה יש להבין, שלדבריו ז"ל אליבא דרבי אליעזר, דאכן כל בלועי קרח עשו תשובה עוד בחיים חיותם "שהיו צועקים משה אמת ותורתו אמת והן בדאין", אם כן מדוע נבלעו כלל, והרי כשם שהועילה

תשובת בני קרח אליבא דהמדרש תהלים שברגע האחרון רחש לבם בתשובה, ונצולו, כך צריך להיות גם עם בלועי קרח האחרים שהרהרו בתשובה, ומדוע נבלעו כל עיקר, וצ"ב.

ובתב לי בני היקר רבי עמנואל הי"ו: נ"ל שכוונת הרב שפתי כהן לא שבחיים חיותם אמרו כן, אלא אחר שנבלעו עשו תשובה, ואז אמרו משה אמת וכו', כיון שראו שנבלעו עכ"ל. ויש לעיין אם מועיל תשובה בכחאי גוונא שכבר נבלעו בשאול, ועיין עירובין (י"ט א'), ובחיבורי הדר יעקב ח"א (סימן כ"ט) ונתבאר במקומו בס"ד.

ודע כי לעיל הבאתי דברי מדרש תהלים שבני קרח לבם רחש בתשובה ולא הוציאו והתוודו בפיהם הוא מפני הטיורף והחרדה, וכלשון המדרש: "שאול פתוחה מתחתיהם, ואש מלהטת סביבותם, והיו בני קרח רואין שאול פתוחה מכאן ואש מכאן, ולא היו יכולין להתוודות מפיהם", ומתבאר דזו היא הסיבה שרק בלבם התוודו ועשו תשובה, אבל שם בהמשך דברי המדרש אמרו: "משל למי שמבקש לעלות לבימה, נטל קונטרס [חלק] ונתן לדיין. אמר לו, למה לא כתבתו. אמר לו, לא היה לי פנאי. כך בני קרח, לא היה להם פנאי לומר בשפתותיהם, ואמרו בלבם", משמע שמחסרון פנאי וזמן לא הספיקו לעשות תשובה בפיהם, ולא מחמת הפחד והטיורף, ועיין.

ה. בענין מעלת קדושת הפה

במדבר (כ"ו כ"ג): "בני יששכר למשפחותם, תולע משפחת התולעי, לפוה משפחת הפוני, לישוב משפחת הישובי, לשמרון משפחת השמרוני, אלה משפחת יששכר לפקדיהם".

ורבינו חיים ׳ עטר ז"ל בספרו אור החיים הקדוש (שם) כה לימדנו: "לפוה משפחת הפוני - יש להעיר למה הוסיף אות שאינה נבנית מאותיות השם, שהיה לו לומר משפחת הפוי. [א"ה עיין בעל הטורים כאן].

אלא רמז לשאר מעלות המנויים במ"ח שהם מיעוט שיחה, מיעוט שחוק, ושאר הענפים הדומים לאלו, והוא אומרו לפוה משפחת הפוני, פירוש פוה הוא לשון **פה**, והוסיף לו אות ו' שהוא סוד עץ חיים, שהוא

מגיד דבריו ליעקב | חידו"ת לפרשת פינחס

עוסק בה יתר על שאר הפיות". [א"ה בענין אות ו' שהוא סוד עץ החיים - עיין בחיבורי הדר יעקב ח"ה (סימן מ"ג) וצרף לכאן].

ואומרו משפחת הפוני, פירוש שצריך לפנותו ממותרות המורגשות, גם מהשחוק, ומדברים בטלים, כי הם מונעים קיום התורה באדם, ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו כי **הפה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו בהם בקודש**, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמז במאמר לפוח, שהוא פה העמל בתורה, שבו שוכן חצי שמו יתברך [אותיות וה], משפחת הפוני פירוש צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות תורה, ובה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות, שהם במיעוט שיחה, במיעוט שחוק, במיעוט תענוג, וכדומה להם שבענף המותרות" עכל"ק זיע"א.

וראיתי בספר הנחמד בישישים חכמה (דף ר"ו אות ב'): "אמר הרבי הקדוש רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע: תורה שבעל פה - תורה שיצאה ממי שהוא "בעל" על הפה, כמו בעל אשה, בעל שדה" עכל"ק, שמעתי זה מפי רבי משה יצחק דנציגר, ששמע מפי הרבנית הצדקת מרת מאטיל ע"ה אשת הרב הקדוש רבי אלעזר מנחם בירמן זצ"ל [בן הרב הקדוש רבי משה מלעלוב צוק"ל], ששמעה זאת מאביה הרב הקדוש רבי יוסיל טורטשינער זצ"ל ששמע זאת מאביו הקדוש הרבי החוזה מלובלין זי"ע" ע"כ.

ואני הקטן יעקב מוסיף ומעלה בקודש, ששורש הדברים כבר יצא מרבו של החוזה מלובלין זי"ע, הוא רבינו הקדוש רבי אלימלך זי"ע בספרו הקדוש נועם אלימלך (פרשת בחקתי) וזו לשון קדשו: "איתא בזהר דהתורה שבעל פה נקראת חוקים. [א"ה עיין בספר הזהר הקדוש ח"ג (ק"ג א'): "אם **בחוקתי** תלכו - דא **תורה שבעל פה**", ועיין בחיבורי חוקי רצונך ח"א (סימן א' אות ג') מה שביארנו בזה וצרף לכאן].

ולחבין הדבר למה נקראת תורה שבעל פה, הוא מחמת שהצדיק מקדש את פיו, שאינו מוציא מפיו שום דבר בטל ח"ו, וזהו לשון "בעל" פה, רוצה לומר שהוא "בעל ואדון" לפה, שאינו מדבר אלא דברי קדושה וחידושי דאורייתא בפיו הקדוש, ונקראת תורתו שלומד תורה שבעל פה, פירוש של בעל פה" עכל"ק ודוק היטב.

ומכלל דברי קדשם ז"ל מתבאר שהרוצה שהתורה תתקיים אצלו ותדבק בו עד שיזכה ויגיע למעלת "דרופתקי דאורייתא", שיהיה הוא ותורתו חפצא אחד, ובגדר "הרכבה מזגית", וכמו שהסברנו באריכות בהקדמתי לחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"א ע"ש, חייב להיות שומר לשונו, ואדון ו"בעל" על פיו, אבל כל שפיו הפקר רח"ל, ומדבר מה שמדבר, ועל מי שמדבר וכמה שירצה לדבר, בלא שום בעלות - מה לתורה אתו, ודוק היטב.

וראה נא ראה דבריו המחרידים של רבינו הגדול החפץ חיים זצ"ל בספר שמירת הלשון ח"ב (פרק א'): "יש לך אדם, שעושה תמיד מצות ומעשים טובים, אכן יש לו טבע רע - שטבעו להטיל דופי על הבריות, איש כזה, כאשר יבוא לעולם העליון, יראה שם, שאין לו מאומה, שכל הגפנים והנטיעות שנטע בגן עדן במעשיו, נתכסו פניהם בקוצים וברקנים, ולא מנכר כלל הגפנים שיש בו, וזהו שאנו אומרים בסוף תפילתנו, "אלהי, נצר לשוני מרע" ואחר כך אנחנו מבקשים, "פתח לבי בתורתך", דאי לאו הכי, **אין התורה נחשבת לכלום**", והן הם הדברים האמורים רח"ל ורח"ל. ולתועלת המעיינים אקבע כאן מהנדפס בראש ספר ישמח ישראל, מה ששמעתי מדודי רבינו הגדול מרביץ תורה לעדרים מן ראש ישיבת פורת יוסף המעטירה יכב"ץ, רבי יהודה צדקה זצ"ל: "שני גדולים מדור שלפנינו ששמרו על לשונם ולא דברו בחיים חיותם, הרי הם אחר סילוקם מדברים בלא הרף והפסק, מרנא ורבא רבינו הגדול **החפץ חיים** זצוק"ל, וזקינך הסבא קדישא בעל **כף החיים** רבינו יעקב חיים סופר זצוק"ל.

רבינו החפץ חיים שבקדושת פיו וטוהר לשונו היה כמלאכי רום, והמפורסמות אין צריך לראיה, וזכה שחיבורו "המשנה ברורה" נלמד בכל יום תמיד בכל תפוצות ישראל בלא הפסק, וכמוהו ממש זקנך הסבא קדישא בעל כף החיים שהיה מפורסם בפה קדוש וטהרו ומצויין במצות השתיקה עד להפליא, וחיבורו "כף החיים" נתפרסם ונלמד בכל העולם כולו. ואפשר לומר שהאיש היהודי אינו יכול לנהוג אורחות חיים בלא ספרי המשנה ברורה וכף החיים שזכו להיות מראשי המדברים בעניני אורח חיים", עד כאן שמעתי מפי קדשו זצ"ל. [ועיין בדברי רש"י ז"ל סוטה (כ"א סע"א ד"ה דסלקא) והבין].

מגיד דבריו ליעקב | חידו"ת לפרשת פינחס

ולפי דרכו יש לפרש מאמר החכם מכל אדם שלמה המלך ע"ה בספר משלי (כ"א כ"ח): "ואיש שומע לנצלו ידבר", דהיינו איש אשר בחייו אינו אלא בבחינת "שומע" ולא בחינת "מדבר" הוא שיזכר לנצח לדבר, ושכל הדורות יעסקו ויחזרו על תורתו וילמדו משנתו ושפתיו דובבות בקבר. ודוק.

ובביאור הגר"א זצ"ל למשלי שם כתב שאיש שומע יזכה בשכר זה שלנצח "ידבר", דהיינו "שינהיג את כולם", ודבור מלשון הנהגה ע"ש.

וזה ממש כדאמר דודי מרן ראש הישיבה זצ"ל שרבותינו המשנה ברורה והכף החיים זיע"א זכו שנתקבלו דבריהם ולהיות בגדר "מנהיג את כולם" מחמת קדושת הפה, ויש להאריך, והבן.

ואחתום דברינו בדבר נורא שראיתי בספר שיחות החפץ חיים מהדורות ירושלים תש"נ (דף צ"ד אות ל"א) וכה כתוב שם: "האדם חושב שהוא שומר דיבורו, אבל באמת אינו כן, אם אינו שומע מה הוא מדבר בשעת תפלתו ומברך ברכות, ובשעת מעשה חולם - הרי זה כאילו דיבר דברים בטלים, אמנם אין זה כלשון הרע ורכילות, או ליצנות, אבל אין זה נקרא שומר הדיבור", השי"ת יעזרנו על דבר כבוד שמו, ונזכה להיות נוצרי לשון כיר"א.

* * *

לעיל הבאתי דברי רבינו אור החיים הקדוש שכתב: "ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו כי הפה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים" עכל"ק.

ובעת לא ראיתי לאחד ממפרשי אור החיים שתחת ידי שציין מקור דבריו, למי נתכוין באומרו "מצאתי לחסידי ישראל", לא באור הגנוז, ולא בסגולת משה, ולא בנר המאור עיין שם.

ולדידי פשיטא לי שמקור הדברים בדברות החסיד רבינו יונה גירונדי ז"ל בפירושו לאבות (פ"א מ"ז): "צריך למעט בדיבור ושלא יאריך בו, אך כדי סיפוקו, ואין צריך לומר בדבר של הבל שאינו מעלה ולא מוריד שאין לאדם לזכרו כלל. וכן אמרו בירושלמי (ברכות פ"א ה"ב) אמר רבי שמעון בן לקיש, אלו הוינא על טורא דסיני בעינא תרי פומיה, הדר אמר,

השתא דלית לן אלא חד לא יכילנא למיצל נפשנא מלישנא בישא, כל שכן אי הוה לנו תרין. רצונו לומר שלא ידבר בפה אלא דברי תורה ודברי שכל, ולא דברי הבלי עולם, שהיו החכמים הקדושים עושים עצמם ככלי שרת שאין משמשי' בהם דברים של חול [כל לא היו מוציאים מפייהם דברים של חול], והיינו דאמרינן התם בגמרא דבני מערבא כל פטטיהן בישין בר מפטטיא דאורייתא טב". והביא דבריו הרשב"ץ ז"ל בספר מגן אבות לאבות שם. [ומשם העתקתי הלשון המוסגר, ולפי הנראה נשמט מדברי רבינו יונה על פי טעות "הדומות" דשכיחא כדכתב בסמ"ע (סימן רל"ז) ודוק].

אלא שמאוד היה קשה לי הדבר, כי פירוש מסכת אבות לחסיד רבינו יונה ז"ל נדפס לראשונה בשנת **תר"ח**, דהיינו מאה וחמש שנים אחר פטירת רבינו אור החיים ז"ל, והוא לא ראה לספר זה כלל וכלל, והרבה הייתי תמה בזה.

ועזרני השי"ת ומצאתי לרבינו יצחק אבוהב ז"ל בספרו מנורת המאור (סימן ל') שכה כתב: **"והחסידים הראשונים היו עושים עצמן כמלאכי השרת, ופיהן ככלי שרת שאין משמשי' בהם דברים של חול, אלא כשהיו צריכין בהכרח להתעסק בהם לצורך גופן, וגרסינן בגמרא דבני מערבא כל פטטיא בישין, בר מפטטיא דאורייתא דהוא טב"**.

וברור שכל הדברים במנורת המאור שם מועתקים בשתיקה מדברי החסיד רבינו יונה אבות הנ"ל כמו שיראה ויווכח כל מעיין המשווה הדברים, ובודאי הגמור אצלי ששם **בספר מנורת המאור** ראה רבינו אור החיים ז"ל דבר זה, והם דברות החסיד רבינו יונה גירונדי ז"ל, ודוק היטב.

ועוד כתב החסיד רבינו יונה ז"ל בספר שערי תשובה (ש"ג אות קנ"ח): "עמוד והתבונן גודל חיובנו לקדש את השם, כי עיקר מה שקדשנו השי"ת בתורתו ובמצותיו והבדילנו להיות לו לעם - כדי לקדשו וליראה ממנו, ראוי שיהיו מקדישיו קדושים, **בשגם הכלים שעובדים בהם לפני השי"ת צריכים להיות קודש**", ועוד שם (אות רכ"ט): "המנבל את פיו כבוד עון ונתעב ונאלח, וכו' כי חלל את קדש ישראל וכו', והנה הוא מחלל כלי השכל אשר הוא יקר מכל כלי חמדה, שנאמר וכלי יקר שפתי דעת" ודוק היטב.

וראה נא ראה שמן השמים זימנו לו לרבינו חיים ׳ן עטר ז"ל שקולמוסו הטהור יכתוב "ומצאתי לחסידי ישראל", כי אכן תוארו של רבינו

יונה גירונדי ז"ל הוא "החסיד", ורבותינו הקדמונים ז"ל קוראים לו בסתם "החסיד" כנודע, ולדוגמא תראה כן בשו"ת הרשב"א המיוחסות (סימן רפ"ד) שכן רבינו הרמב"ן ז"ל מכנה את רבינו יונה, וכן תלמידו הרשב"א בחידושו לנדה (ל"ו א'), ובפירוש רבינו יוסף יעבץ ז"ל למסכת אבות, ועיין לחיד"א ז"ל בשם הגדולים חלק גדולים (מערכת י' אות צ"ט) ודוק היטב. [אבל מה שבספר מדרש שמואל על מסכת אבות מביא משם "החסיד", אין כוונתו לרבינו יונה גירונדי ז"ל, אלא לרבי יוסף יעבץ ז"ל ממגורשי ספרד צא וראה].

ועיין לגאון מהר"ם אלשיך ז"ל שמות (כ"ח ל"ה) שכה כתב: "קל וחומר בן בנו של קל וחומר כי יקריב איש והוא בן בליעל מדבר אליו בטומאת שפתים, כי פיך שלחת ברעת נבלות הפה ותמאס, ומאין ולאין שמת לבך לדבר אליו ולומר לפניו הללויה בפה דובר נבלה, ואוי לה לאותה בושה כי תבוא בית ה' ולא נמנעת מהביא עביט מי רגלים במקדש מפני הכבוד השוכן שם, ואנה תוליך את חרפתך, כי תהפוך כלי שרת העומד לשרת בו את קונך - לאחד מן הדיבין, והלא על הפה שאדם שח בו שיחת חולין בושנו מאד להלל בו את ה', כמאמר האומר מי יתן והיו לי שתי פיות אחת לדבר בו צרכי ביתי ואחת לדבר בו עם קוני ומה גם עתה אשר בפה טמא יערוך לפניו יתברך לבקש רצון". והשווה עם האמור לעיל ודוק.

ובזמנינו זה נדפס פירוש רבינו אפרים ב"ר שמשון מבעלי התוספות על התורה, ומצאתי לו בראשית (י"ח א' דף ס"ד) שכתב: "כל האמור בקרבן עולה נאמר במצות ברית מילה, העולה קדש קדשים וכו', העולה קיבול דמה בכלי שרת, כך המילה דמה מקבל בפיו שהוא כלי שרת שבו משבח לקב"ה", הרי ששורש הדברים כבר נזכר בדבריו ז"ל ודוק היטב.

ו. בענין קרבן התמיד

במדרש (כ"ח א'): "וידבר ה' אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה', כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: את הכבש אחד תעשה בבקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית

רביעת ההין: עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה': ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה'."

כאן פרשת קרבן התמיד, ותמיד היית תמה על סדר הדברים כשהכתוב בא לומר סדר מנחת נסכים כך הוא אומר: ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין: עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה': ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה'."

ויש לי להבין מדוע נקבע פסוק "עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה'", תוך פרשת מנחת נסכים דקרבן התמיד, ולכאורה כך היה צריך לומר: ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין: ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה': עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה'."

וביותר תתחזק התמיהה כי ראיתי שאכן כך הדברים מפורשים בפרשת התמיד דימי המילואים בספר שמות (כ"ט ל"ח): "וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד: את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשרן סלת בלול בשמן כתית רבע ההין, ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד: ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכה תעשה לה לריח ניחח אשה לה': עלת תמיד לדתיתכם פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם", הרי שבפסוק אחד כללו את מנחת הנסכים הסולת השמן והיין ככתוב: "ועשרן סלת בלול בשמן כתית רבע ההין, ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד", וצ"ב.

ועכשיו ראיתי לגאון הנצי"ב ז"ל בפירושו היקר העמק דבר במדבר (שם פסוק ו'): "עולת תמיד העשויה בהר סיני, בפרשת תצוה לא כתיב כל זה, היינו משום שלא נצרך לפרש שיהיה חביב כעולת תמיד, אחר שעיקר הבאתו הוא לחביבות, מה שאין כן כאן הוצרך לפרש שיהיה חביב כעולת תמיד העשויה בהר סיני לפני חטא העגל, והקדים הכתוב זה המאמר לפני ונסכו רביעת ההין יין, באשר הוא טעם לדבר, שבשביל שהוא ערב להקב"ה כמו שבהר סיני, על כן צוה ונסכו רביעת וגו', דבלא זה אין טעם ליין, וכמו שאמר הנביא הושע (ט' ד') לא יסכו לה' יין ולא יערבו לו זבחים וגו'" ודוק.

ז. בענין קרבן תמיד דבין הערביים שלא יהיה לעתיד לבוא

במדבר (כ"ח א'): "וידבר ה' אל משה לאמר, צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו, ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה', כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד, את הכבש אחד תעשה בבקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין, עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה', ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה'".

יחזקאל (מ"ו י"ב): "וכי יעשה הנשיא נדבה עולה או שלמים נדבה לה' ופתח לו את השער הפנה קדים ועשה את עלתו ואת שלמיו כאשר יעשה ביום השבת ויצא וסגר את השער אחרי צאתו, וכבש בן שנתו תמים תעשה עולה ליום לה' בבקר בבקר תעשה אתו, ומנחה תעשה עליו בבקר בבקר ששית האיפה ושמן שלישית ההין לרס את הסלת מנחה לה' חקות עולם תמיד, ועשו את הכבש ואת המנחה ואת השמן בבקר בבקר עולת תמיד".

והרד"ק ז"ל שם (פסוק י"ג) כתב: "וכבש בן שנתו תמים, זהו קרבן התמיד שעושים בכל יום, כמו שאמר בתורה את הכבש אחד תעשה בבקר, והמנחה אינה כמו שנזכר בתורה והנה יהיה בזה חידוש לעתיד, וקרבן הערב לא זכר, נראה שלא יעשה לעתיד אלא עולת הבקר".

ואליבא דהרד"ק ז"ל יוצא דשני חידושים ודברים חדשים יהיו לעתיד לבוא, הראשון ששיעור מנחת התמיד ישתנה, וכן לא יהיה קרבן תמיד דבין הערבים, ויש לי להבין מדוע לא העיר הרד"ק ז"ל דאיך יתכן כגון דא, והרי זאת התורה לא תהיה מוחלפת.

ועוד יש לי להבין הרי בספר יחזקאל שם מדובר בקרבנות המילואים, ומה זה ענין לקרבנות החובה, וכל לשון רבינו הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות מעשה הקרבנות (פ"ב ה"ד): "כל שיעורי הנסכים האמורין בספר יחזקאל, ומנין אותן הקרבנות, וסדרי העבודה הכתובים שם - כולם מילואים הן, ואין נוהגין לדורות, אלא הנביא צוה ופירש כיצד יהיו מקריבין

המלואים עם חנוכת המזבח בימי המלך המשיח כשיבנה בית שלישי, וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות, והקריבו בשבת, כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם, וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מלואים היו ואינן נוהגין לדורות, אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשנו, כמו שהעתיקום מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע.

וכתב במצודות דוד יחזקאל שם: "בבקר, בכל בקר יקריבו והיא עולת תמיד מבלי הפסק וכאומר הנה בשביל המלואים יוסיפו זה, אבל לא יגרעו ממה שאמרה התורה", וכזאת כתב הגאון מלבי"ם ז"ל שם: "ועשו, רוצה לומר ולא יבוטל הקרבת התמיד על ידי כבש שיביא לחינוך, כי בכל זה יעשו את הכבש, היינו כבש התמיד, ואת המנחה ואת השמן, כפי מצות התמיד, עשירית האיפה סולת למנחה כלולה בשמן כתית רביעית ההין, בבקר בבקר עולת תמיד, שיבא עולת תמיד כפי מצות התורה בכל בוקר, וכל שכן לא יתבטל תמיד של בין הערבים, הרי הנביא עצמו פירש דבריו שכל זה יהיו למלואים, וקרבנות חובת היום לא יתבטלו", ובודאי באו להוציא מפירוש הרד"ק, וכמו שהבאתי מדברי רבינו הרמב"ם ז"ל המפורשים. וצ"ב.

ולגאון בעל חות יאיר ז"ל בספרו מקור חיים על שלחן ערוך או"ח (ס"ט רל"ד דש"נ סע"ב) ראיתי שכתב: "ולא נתפשט מנהג של אמירת פרשת התמיד קודם אשרי מפני בספר יחזקאל (מ"ו י"ג כצ"ל) מוכח דלעתיד לבוא יתבטל תמיד של בין הערבים וכמו שכתב הרד"ק שם ז"ל, כן כתב בספר זכרון משה סימן י"ד עכ"ל.

ובענייני תימה איך מוכח דלעתיד לבוא יתבטל תמיד של בין הערבים, ומדוע לא הביאו הרב זכרון משה [לרבי משה הלפרין נדפס בשנת ש"א] הנ"ל והרב חות יאיר דברי הרמב"ם ז"ל שכתב להדיא שלא יתבטל מאומה כנ"ל.

ובספר אהבת יהונתן מהגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל (הפטר פרשת החודש דל"ז ע"ג) כתוב: "יחזקאל מ"ו: וכבש בן שנתו תמים תעשה עולה ליום לה' בבקר בבקר תעשה אתו, רבים מקשים למה לא נאמר גם כן תמיד של בין הערבים. ונראה דהנה תמיד של שחר מכפר על הרהורי הלב, ותמיד

של בין הערבים על טעותו בגירסא שלמד בלילה דלא איברא לילה אלא לגירסא, אך לעתיד יקויים והיה לעת ערב יהיה אור, ולא יוצרכו לתמיד של בין הערבים רק לתמיד של שחר לכפר על הציצם בשכינה שזה יהיה חטאם לעתיד כנ"ל וק"ל.

ואני עני דברי קדשו בתרתי נעלמו ממני ולא הבינותי דברי קדשו ז"ל, חדא מה שכתב שתמיד של שחר מכפר על הרהורי הלב [דהיום], ותמיד של בין הערבים מכפר על טעות גירסא דהלילה כנ"ל, הנה בכל הנוסחאות במדרשים שלפנינו כתוב איפכא כמפורש במדרש תנחומא (פרשת פינחס סימן י"ג): "אמר רבי יהודה בר סימון מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עון, כיצד תמיד של שחר מכפר על עונות שנעשו בלילה תמיד של בין הערבים מכפר על עונות שנעשו ביום, מכל מקום לא לן אדם בירושלים ובידו עון שנאמר צדק ילין בה [צדיק ילין בה], הרי שתמיד דשחר מכפר על עבירות דלילה, ותמיד דבין הערבים מכפר על עבירות שביום וכן הוא במדרש תנחומא הקדום (פרשת פינחס סי"ב) ובהערות (שם אות נ"ד) ציין כל המקבילות ע"ש, וגם הנוסח שהביא בספר אהבת יהונתן הנ"ל אינו נזכר בשום מקום במדרש וצ"ב. [עתה ראיתי מה שכתב בפירוש מתנות כהונה על מדרש במדבר רבה הנ"ל שהביא גריסה הפוכה ואולי כך היתה הגירסה לפני בעל אהבת יהונתן].

ותו מה שכתב שלעתיד לבוא לא יוצרכו לתמיד של בין הערביים, זה כדברי הרד"ק ז"ל הנ"ל, וכבר כתבתי מה שצל"ע בדבר זה וכנ"ל.

ולגאון חיד"א ז"ל בספרו מדבר קדמות (מערכת ת' אות ג'): "לעתיד לבא לא יקריבו שני תמידין אלא תמיד אחד בבקר, כן כתב רד"ק בספר יחזקאל (מ"ו י"ב) בפסוק וכבש בן שנתו ע"ש, וכתב הגאון החסיד בעל מעשה רקח (סוף מסכת תמיד) שלכך קרא רבינו הקדוש המסכתא "תמיד" בלשון יחיד, לרמוז שלעתיד בבית שלישי לא יהיה כי אם תמיד אחד", ובעניותי נעלם ממני מדוע הני תרתי רברבי ז"ל קיבלו דברי הרד"ק ז"ל בשתיקה ולא עמדו במה שיש להבין בדברי קדשו וכדכתבינא לעיל וצ"ב.

והגאון מהרש"ם ז"ל בהגהותיו למסכת ביצה (ה' ב') כה כתב: "מאי טעמא מהרה יבנה המקדש ויאמרו וכו', נשאלתי מדברי הרד"ק יחזקאל (מ"ו י"ג כצ"ל) דלעתיד לבוא לא יקריבו תמיד של בין הערבים כלל. ויש

לומר לפי מה שכתוב בירושלמי ותוספת יום טוב מעשר שני (פ"ה מ"ב) דבנין בית המקדש קודם מלכות בית דוד ויהי משעבוד למלכות ע"ש, ולפי זה אם כן יש לומר דבתחילה יקריבו גם תמיד של בין הערבים עכ"ל.

והגם שדפח"ח, מכל מקום כבר נודע שענין זה אם בנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד מכלל מחלוקת גדולה לא יצא והרמב"ם ז"ל בהלכות מלכים (פ"א ה"א) כתב שכשיבוא מלך המשיח הוא שבונה המקדש ע"ש, ובס"ד הארכתי בזה בחיבורי פרי טוב (סימן ט"ז) וגם עיין שם (ס"ס י"ד), ונתבאר במקומו בס"ד. [ואולי מחלוקת רבותינו הרמב"ם והרד"ק דלעיל בהא נמי תליא, ועיין].

והעירוני לשו"ת באר משה ח"ז (סימן י"ז) שהאריך בזה עש"ב, ולא ידעתי מדוע נקט בפשיטות כדברי הרד"ק ז"ל ע"ש, ולא הזכיר לדברי הרמב"ם ז"ל ולכל מה שכתבתי והבאתי בס"ד ואכמ"ל.

ה. בענין שמן כתיב בקרבן התמיד

במדבר (כ"ח ג'): "ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה", כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד, את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעת ההין, וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו, עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה, ובראשי חדשיכם תקריבו עלה לה' פרים בני בקר שנים, ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים, ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד."

ו**נתבארו** כאן שלשה ענינים, הראשון סדר הקרבת קרבן התמיד שבכל יום, השני סדר קרבן מוסף שבת, והשלישי סדר קרבן מוסף ראש חודש, ונודע שבקרבנות שהם עולה יש עמם מנחת נסכים, ובס"ד נתעוררתי בדקדוק וגדול הוא אצלי, מדוע התורה הקדושה רק בקרבן עולת התמיד שבכל יום הדגישה במנחת הנסכים שהשמן יהיה שמן **כתית**, מה שאין כן גבי מוסף שבת, ומוסף ראש חודש התורה רק כתבה שעם קרבן העולה הקרב, יביאו במנחת נסכים שלו שמן, אבל לא הזכירה שיהיה שמן **כתית**, וכמפורש במקראות לעיל וצל"ע.

וראה נא ראה שגם בפרשת קרבן התמיד היומי הנזכר בפרשת המילואים בספר שמות (כ"ט ל"ח) התורה הדגישה ענין שמן **כתית** ככתוב שם: "וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד, את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, ועשרן סלת כלול בשמן **כתית** רבע ההין ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד", והענין אומר דרשני ועיין.

ז. בענין כפרה האמורה בקרבנות המוספים

תמוז תשמ"ב

במדבר (כ"ח ט"ו): "ובראשי חדשיכם תקריבו וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת לה' וגו', וגם גבי יום הכפורים כתוב בו "שעיר עזים אחד חטאת" (כ"ט י"א), וכן גם בכל מוספי ימי חג סוכות כתוב: "ושעיר עזים אחד חטאת" (שם פרק כ"ט), והוא הדין לגבי שמני עצרת (כ"ט ל"ח) כתוב: "ושעיר חטאת אחד."

ובם"ד נתעוררתי דלעומת זה במוסף דחג פסח כתוב: "ושעיר חטאת אחד **לכפר עליכם**" (כ"ח כ"א), וכן במוסף דחג שבועות כתוב: "שעיר עזים אחד **לכפר עליכם**" (שם ל'), וגם במוסף דראש השנה כתוב: "ושעיר עזים אחד חטאת **לכפר עליכם**" (כ"ט ה') עיין במקראות, והדבר אומר דרשוני מה נשתנו זה מזה, שרק במוסף דפסח, שבועות, וראש השנה כתבה התורה "לכפר עליכם", אבל לא בשאר המוספים וכו"ל.

ומצאתי לגאון הנצי"ב ז"ל בהעמק דבר שם (כ"ח ט"ו) שהרגיש בזה וכתב ליישב: "דאף על גב דעיקר החטאת באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, מכל מקום חטאת מכפרת גם על שאר עוונות הציבור שמצויים ברגלים משום שמחת יום טוב וכקידושין (פ"א א') סקבא דשתא ריגלא עיין שם, והרי חטאת מכפר נמי על עשה כזבחים (ו' ב'), והכי נמי מכפר על עוונות שאין מביאים קרבן, והשתא אתי שפיר דכתיב בראש חודש ויום הכיפורים "ושעיר עזים אחד לחטאת לה'" ולא כתיב בהו "לכפר עליכם", דראש חודש ויום הכפורים אינו שמחה, ובסוכות מצוה דסוכה בקביעות אגוני ומצלי מיצר הרע כדאיתא בסוטה (כ"א א' כצ"ל), וכן בשמיני עצרת דשמחת הלילה הוא מן התורה הרי זאת מצוה ואגוני מגנא, מה שאין כן

בשאר ימים טובים אין שמחת לילה מצוה ולא מגן" עד כאן תורף דבריו ודברי פי חכם חן, ועוד עיין לו (שם פסוק כ"ב), ועוד שם (כ"ט י"א).

ועם שאיני כדאי כלל, בעניותי יש לי לעמוד קצת בדברותיו ז"ל, חדא דרש"י ז"ל בקידושין שם פירש: "סקבא דשתא ריגלא, ריעוע של ימות השנה ליחוד ועבירה ימות הרגל שיש קבוצת אנשים ונשים לשמוע דרשה ונותנים ונושאים זה עם זו", ופשט לשונו ז"ל מורה שמדובר בין בפסח בין בסוכות, ואין אומרים דמצות סוכה בקביעות מצילה מן היצר.

ובן הבינו רבותינו בעלי התוספות ז"ל שם (ד"ה סקבא) שאחר שהביאו כפירוש רש"י כתבו: "לכך נהגו להתענות לאחר פסח, ולאחר סוכות" עיין שם, ומבואר דאינם סוברים שיש הבדל בין סוכות לפסח, ובשניהם יש להתענות, ולא אמרו דמצות סוכה בקביעות אגוני מגנא, וכן מבואר בסוגיא בסוכה (נ"א ב') גבי תקון גדול תקנו שם דחיישי טובא לאיסור בסוכות ודוק. [וכן לגר"א ודעימיה ז"ל שמצוה יש באכילת מצה כל שבעה ולא אמרינן דאגוני מגנא מצות אכילת מצה בקביעות].

ומה שכתב הגאון הנצי"ב ז"ל דיום ראש חודש אינו בשמחה - בעניותי צריך אני להבין, שבמסכת ברכות (מ"ט סע"א) אמרו: "טעה ולא הזכיר של ראש חודש אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, ולא ידענא אי אומר בה שמחה אי לא" עיין שם, ועל כל פנים אינו פשוט דראש חודש לא מקרי יום שמחה, ובספר יראים השלם (סימן רכ"ז) כתב בראש חודש אסור להתענות וחייב אדם לשמוח בו וכו', והא דאמרינן בברכות (מ"ט ב') ראש חודש אי בעי לא אכיל באכילת פת קאמר, שבלא אכילת פת יכול לשמוח באכילת בשר ושתיית יין, עיין שם, ומפורש דסבירא ליה דראש חודש יום שמחה אקרי. ועיין טור או"ח (סימן תכ"ב), ולגר"א ז"ל בספר אדרת אליהו הושע (ב' י"ג), ולגאון אדמו"ר רבי צדוק הכהן ז"ל מלובלין בספר רסיסי לילה (אות נ"ד ד"ה ומצאתי), ובספר גנזי חיים או"ח (סימן תי"ט) ודוק היטב. [ובשו"ת פני מבין או"ח (סימן רל"ה אות ד') כתב ביום טוב כתוב שמחה אבל בראש חודש לא כתיב שמחה" וכו', עיין שם. ולא העיר לא מדברי התלמוד דברכות ולא מדברי היראים, וצ"ע, ויתכן שבספר יראים הקצר ליתא להאי לישנא וספר יראים השלם לא בא לידו, ועיין בדברי הרא"ש ז"ל ברכות שם (פ"ז סכ"ג), ובדברי בנו הטור או"ח (סימן קפ"ה), ועיין היטב במיוחס לרש"י תענית (ט"ו ב') ואכמ"ל].

ולדחות ולומר ראש חודש יום אחד או שנים ותו לא ולכן אין חוששים שמחמת השמחה יחטא, מה שאין כן בסוכות שהוא זמן ארוך שבעה ימים, ליתא דהא ראש השנה נמי יום אחד או שנים, ועיין לרמב"ן במלחמות ביצה (פרק א'), ואפילו הכי כתיב במוסף דראש השנה "לכפר עליכם", ודוק.

עוד יש לעמוד בהסבר הגאון הנצי"ב ז"ל מקרבן דראש השנה, שהרי לדעת הרבה מגאוני קמאי ז"ל ראש השנה אינו יום שמחה, ועיין מה שכתב המרדכי (ראש השנה סימן תש"ז וסימן תשכ"ב), ובפסקי הרא"ש ז"ל ראש השנה (ספ"ד), וטור או"ח (סימן תקצ"ז), ושלחן ערוך שם (סעיף א') ולמו"ז הגאון ז"ל בספר כף החיים שם, ולגאון מהר"י אסאד ז"ל בשו"ת יהודה יעלה או"ח (סימן קס"ג), ובס"ד הארכתי במקומו, ואפילו הכי כתוב במוסף דראש השנה לכפר עליכם, ועיין.

ומה שכתב הגאון הנצי"ב ז"ל שבשאר ימים טובים אין שמחת לילה וכו' - איני מבין אבל הרי איתא למצות והיתה אך שמח שנוהגת בכל יום טוב ומדוע היא לא תגן. [השאר חסר ולא נמצא, ועיין בחיבורי הדר יעקב ח"ב (סימן ל"א) וצרף לכאן].